

ΛΥΚΕΙΟ ΛΑΤΣΙΩΝ, 22/1/2013
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

< «Ημέρες του Εκπαιδευτικού», 21-22 Ιανουαρίου 2013 >

Εισηγήτριες: Βασιλική Σελιώτη – Φιλολόγος, Γραφείο Αναλυτικών Προγραμμάτων
Λαμπριανή Ματθαίου – Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

- ❖ Η οργάνωση μιας διδακτικής ενότητας στο μάθημα της Λογοτεχνίας
- α) με σημείο αναφοράς το νέο Π.Σ. Λογοτεχνίας** (εδώ, είδη και τρόποι της «παιγνιώδους»/αντισυμβατικής λογοτεχνίας: ειρωνεία, σάτιρα, παρωδία, χιούμορ),
- β) με σκοπό να υπηρετηθούν μέσα απ' αυτό οι τρεις πυλώνες των ΝΑΠ** (επαρκές και συνεκτικό σώμα γνώσεων, καλλιέργεια αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που διακρίνουν το δημοκρατικό πολίτη, ανάπτυξη κομβικών ιδιοτήτων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που απαιτούνται στην κοινωνία του 21ου αιώνα).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- 1. Εμμανουήλ Ροΐδης, Μονόλογος ευαισθήτου**, Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ
- 2. Ιάκωβος Πιτσιπίος, Ο Πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας**, Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ
- 3. Κωστής Παλαμάς, Σατιρικά Γυμνάσματα**, Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ
- 4. Κ. Π. Καβάφης, Απολείπειν ο θεός Αντώνιον**
Ιθάκη
Αλεξανδρινοί βασιλείς } Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ
- 5. Ο Παρατηρητής [= Κώστας Βούλγαρης]**, *Απολείπειν ο Θεός Μικροεπενδυτήν* στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, Πατάκης, Αθήνα 1998
- 6. Φρέντυ Γερμανός, Εις νέον δημοσιογράφον...** στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, Πατάκης, Αθήνα 1998
- 7. Ξ. Α. Κοκόλης, Το Χαρτάκι**, στο Ξενοφών Κοκόλης, *Τριάντα παρωδίες ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη*, Καστανιώτης, Αθήνα 2007
- 8. Κ. Φ. Φαβάκης [=Μίμης Σουλιώτης]**, *Φίλαθλοι Θεσσαλονικείς* στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, Πατάκης, Αθήνα 1998

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Τα κριτήρια απορρέουν από το Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας [Π.Σ.Λ.]:

- 1. Ειδικοί διδακτικοί στόχοι της θεματικής ενότητας** (Π.Σ.Λ., σσ. 86-87)
- 2. Λογοτεχνικός γραμματισμός** (Π.Σ.Λ., σ. 88)
- 3. «Συνομιλία» των κειμένων μεταξύ τους** (Π.Σ.Λ., σ. 94)
⇒ τρόποι της «παιγνιώδους» λογοτεχνίας
- 4. Διαθεματικές συναρτήσεις** (Π.Σ.Λ., σ. 94)
⇒ με μαθήματα Αισθητικής Αγωγής
- 5. Επικαιροποίηση** (Π.Σ.Λ., σσ. 94-95)
⇒ Βλ. ενδεικτικές δραστηριότητες
- 6. Σύγκριση - συνεξέταση με άλλες μορφές τέχνης** (Π.Σ.Λ., σ.74)
⇒ Εικαστικές τέχνες (κόμικς, γελοιογραφίες), Κινηματογράφος, Μουσική
- 7. Δημιουργική γραφή** (Π.Σ.Λ., σ.75)
⇒ Βλ. ενδεικτικές δραστηριότητες

Θεματική ενότητα: Σάτιρα και σατιρικά κείμενα Α΄ Λυκείου

ΕΙΔΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Με βάση την προπαιδεία που έχει αποκτηθεί στη λογοτεχνία «του κωμικού» (στην Α΄ Γυμνασίου) εμβαθύνονται εδώ οι λεπτές διαφορές των ειδών παρωδιακού λόγου, με έμφαση

- στα ειδοποιά γνωρίσματα της σάτιρας: χιούμορ και κριτικός έλεγχος με οξεία αλλά *εποικοδομητική* πρόθεση, στοιχεία που την καθιστούν κατεξοχήν είδος «κοινωνικής κριτικής» (και δυνάμει *αλλαγής*)
- στους εκφραστικούς τρόπους, ειδικά τους «συγκεκαλυμμένους» (π.χ. αλληγορίες, «προσωπεία»), αλλά και στις γλωσσοϋφολογικές επιλογές που συντείνουν στη δραστικότητα ενός σατιρικού κειμένου: χρήση μη «κοινών» ή «αντισυμβατικών» μορφών της γλώσσας (λ.χ. της διαλέκτου ή της καθαρεύουσας, «μείξη γλωσσών» - γλωσσικό *pastiche* και όμοια)
- στην εγγενή ιστορικότητα (επικαιρότητα) του σατιρικού λόγου, που δεν νοείται *έξω* από τα κοινωνικοϊστορικά του συμφραζόμενα, και δη τη *συγκυρία*: αποτελεί έτσι μια πρώτης τάξεως «ιστορική πηγή», υπογραμμίζει δε στον μέγιστο δυνατό βαθμό τη συνάφεια πομπού – δέκτη ως προς την επαρκή αναγνωστική πρόσληψη *κάθε* κειμένου (όχι μόνο του σατιρικού).
- ▶ Δυνάμει διαθεματική σύνδεση με άλλα μαθήματα Αισθητικής Αγωγής (εικαστικά, θέατρο, μουσική κλπ.).

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

- είδη και τρόποι της “*παιγνιώδους*” λογοτεχνίας (= κώδικες αμφισημίας / ανατροπής): χιούμορ, παρωδία, αλληγορία, σάτιρα, ειρωνεία

Μονόλογος ευαίσθητου

Μεγάλη δυστυχία είναι να έχει κανείς πολύ καλήν καρδίαν. Το ηξεύρω εκ πείρας, διότι μ' έκαμεν ο Θεός παραπολύ ευαίσθητον. Δεν ημπορώ να ιδώ άνθρωπον να πάσχει και να κλαίει χωρίς να γίνουν τα νεύρα μου άνω κάτω, ούτε να εννοήσω πώς κατορθώνουν άλλοι να παρευρίσκωνται εις λυπηρά θεάματα. Αν τύχει ν' αποθάνει γνώριμός των, τρέχουν εις την κηδείαν, ακόμη και αν χιονίζει. Αλλ' εγώ δεν ημπορώ να ιδώ αποθαμένον άνθρωπον όπου ε γνώρισα ζωντανόν, χωρίς να με ταράξει η σκέψις ότι κι εγώ θα αποθάνω. Έπειτα, αν οι συγγενείς του εφαινοντο φρόνιμοι και παρηγορημένοι, τούτο θα μ' επείραζε, διότι δεν αγαπώ τους εγωιστάς' αν πάλιν έκλαιαν και εθρήνουν, το θέαμα θα μου έκοπτε την όρεξιν ή θα εχαλούσε την χώνεψίν μου.

Το στομάχι μου είναι κι εκείνο ευαίσθητο και δύο πράγματα δεν ημπορεί να χώνεψει, τον αστακόν και τας συγκινήσεις. Τας συγκινήσεις εύκολον είναι να τας αποφύγω' να μη τρώγω όμως αστακόν θα ήτο θυσία τόσον μεγάλη, ώστε μου συμβαίνει πολλές φορές να ξεχάσω πως είναι βαρυστόμαχος και να θυμηθώ ότι πρέπει κανείς να συγχωρεί εις όσους αγαπά τα ελαττώματά των.

Άλλο πράγμα όπου δεν ημπορώ να καταλάβω είναι να υπάρχουν άνθρωποι τόσον σκληρόκαρδοι, ώστε να δέχονται να παρασταθούν φίλοι των εις μονομαχίαν. Αλλ' εγώ είμαι ευαίσθητος, και μόνη η ιδέα ότι ημπορεί ο φίλος μου ή και ο αντίπαλος του να πάθει, με κάμνει ν' ανατριχιάζω' προ πάντων όταν συλλογίζομαι ότι την ημέραν της μονομαχίας πρέπει να σηκωθώ εις τας επτά, ας είναι καιρός άσχημος, να χασομερέψω εις τρεχάματα, συνεντεύξεις και συντάξεις πρωτοκόλλων, και ίσως να πληρώσω και αμαξιάτικα με κίνδυνον να τα χάσω, αν τύχει. Θεός φυλάξει, ο φίλος μου να σκοτωθεί.

Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί με αυτός η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ιδω αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του.[...]

Άλλη σκληρότης και κουταμάρα είναι εκείνων όπου δίδουν ελεημοσύνην εις τους πτωχούς, χωρίς να συλλογισθούν ότι αν μεν είναι ο ελεούμενος ικανός να εργασθεί ενθαρρύνουν την οκνηρίαν του, αν δε τύχει χωλός, στραβός, κουλοχέρης ή λωβιασμένος, το ψωμί που του δίδουν προμακραίνει ζωήν αθλίαν και βασανισμένην. Τούτο δεν το λέγω εγώ, το λέγουν οι μεγάλοι φιλόσοφοι, ο Σπένσερ και ο Δαρβίνος, που απέδειξαν

πόσον απάνθρωπα είναι τα λεγόμενα φιλανθρωπικά καταστήματα, τα άσυλα των ανιάτων, τα γηροκομεία και τα λεπροκομεία. Εσημάδεψα εις τα βιβλία των τα μέρη όπου το λέγουν, και τα δείχνω εις όσους έχουν την αδιακρισίαν να μου ζητούν χρήματα, διά να εμποδίσουν ν' αποθάνουν με την ησυχίαν των δυστυχημένα πλάσματα, που θα ήτο δι' αυτά ο θάνατος ευεργεσία.

Προ μερικών μηνών μού έστειλεν ο αγιοχώματος μητροπολίτης Γερμανός μίαν επιτροπήν να μου ζητήσει να συνεισφέρω, ως μεγάλος κτηματίας, διά να συστηθεί εις κάθε τμήμα των Αθηνών ένα «λαϊκόν μαγειρείον», όπου θα εύρισκαν οι πτωχοί άνθρωποι με μόνον δεκαπέντε λεπτά ένα φλιτζάνι ζουμί κι ένα κομμάτι κρέας. Αν ήμουν άκαρδος καθώς οι άλλοι, θα έδιδα κι εγώ τας είκοσι δραχμάς μου χωρίς δυσκολίαν. Η ευαισθησία μου όμως δεν μου συγχωρεί ούτε καν να συλλογισθώ ότι τρέφονται εις το πλάγι μου δυστυχείς άνθρωποι με νερόζουμο και κοιλιές, ενώ τρώγω εγώ μπαρμπούνια και φιλέτο.

Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθη. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εξητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρην όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλουσίαν ασχημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρομαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ, περισσότερο ίσως παρ' ότι πρέπει.

Ως απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσι ν' αρρωστήσει, δεν κατώρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω έξω από το σπίτι από το πρωί έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρεττανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισίαν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφαινετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσον μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιττόν είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

Εναντίον της δεν έχω κανένα σπουδαίο παράπονο. Προσπαθεί εις όλα να μ' ευχαριστήσει και ποτέ δεν ερωτά ούτε πού ήμουν ούτε τι κάμνω. Είναι φρόνιμη, ήσυχη νοικοκυρά και

με κάμνει να καλοπερνά χωρίς να εξοδεύει πολλά. Το σπίτι λάμπει, ποτέ δεν έλειψε κουμπί από τα πουκάμισα μου και είμαι πάντοτε βέβαιος να εύρω εις το τραπέζι το φαγί που μ' αρέσει. Εκατάφερε μάλιστα να μαγειρεύει και τον αστακόν με μία αμερικάνικη σάλτσα που ημπορεί τώρα να τον τρώγω χωρίς να μου πειράζει το στομάχι. Αυτά είναι βέβαια μεγάλα προτερήματα. Ένα μόνον πράγμα της λείπει, η ευαισθησία. Αυτό το εκατάλαβα, όταν ήλθεν η σειρά μου ν' αρρωστήσω!

Ενώ εγώ εις την δική της αρρώστιαν δεν ημπορούσα να την βλέπω να υποφέρει και αναγκαζόμουν να φεύγω και να ζητώ παρηγορίαν εις το ξεφάντωμα, αυτή ούτε στιγμή δεν έλειπεν από κοντά μου· αγρύπνησε δέκα νύχτες κατά σειράν εις το προσκέφαλό μου. Ήθελεν η ίδια να μου δίνει τα γιατρικά, να μ' αλλάζει και να με μεταγυρίζει, χωρίς να με συνερίζεται διά τον κακόν μου τρόπον, χωρίς να σιχαίνεται τα καταπλάσματα ούτε να ενοχλείται από την αρρωστομυρωδιάν του δωματίου. Αυτά μ' έκαμαν να υποπτευθώ ότι η γυναίκα μου δεν έχει ούτε καλήν όσφρησιν ούτε μεγάλην ευαισθησίαν. Πώς τω όντι θα ημπορούσε, αν ήτο ευαίσθητη, να με βλέπει να υποφέρω, να βασανίζομαι, να με καίουν οι συναπισμοί και να με δαγκάνουν αι αβδέλλαι;

Κατάντησα να πιστεύω πως έχουν κάποιον δίκαιον όσοι θεωρούν την υπερβολικήν τρυφερότητα των γυναικών ως πρόληψιν και παραμύθι. Άδικον όμως θα ήτο και ν' απαιτήσω από τους άλλους την ιδική μου έκτακτον και μοναδικήν ευαισθησίαν.

(1896)

Ιάκωβος Πιτσιπίος

Ο Πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνος

Αλλ' αφού είπομεν τσαύτα περί του πιθήκου Ξουθ, ήθελεν είσθαι άδικον να μην είπωμέν τι και περί της καταγωγής του ευγενεστάτου αυτού δεσπότη, μάλιστα εν ω το γενεαλογικόν δένδρον του Καλλιστράτου Ευγενίδου δεν είναι ούτε υψηλότερον, ούτε μάλλον πολύκλονον παρά το του πιθήκου Ξουθ· διότι, ο πατήρ αυτού, αγωγιάτης εκ Τραπεζούντος ωνομάζετο απλώς *Γιάννης αγωγιάτης Τραπεζούντιος*· πλουτήσας δε ανεπίστως κατά την Ελληνικήν επανάστασιν, απέστειλε τον μονογενή αυτού υιόν Κώλιαν εις Ευρώπην, διά να εξευγενισθή και φωτισθή· δύο δε μήνας μετά την εις Αθήνας επιστροφήν του Κώλια, ο Γιάννης απέθανεν αφήσας αυτόν κληρονόμον μεγάλης χρηματικής και κτηματικής περιουσίας.

Ο Κώλιας λοιπόν του Γιάννη αγωγιάτου Τραπεζουντίου, κατά την εν τη πεφωτισμένη Ευρώπη περιήγησιν αυτού, ενόμισε κατάλληλον να μεταβάλη επί το ευγενικώτερον το μόν *Κώλιας*, εις το *Καλλίστρατος*, το δε *Γιάννη*, εις το *Ευγενίδης*, το δε *αγωγιάτου*, εις το *αγωνιστού* και το *Τραπεζούντιος* εις το *Τραπεζίτης* και ούτως εσφυρηλάτησε θαυμασιώς το ωραίον αυτού όνομα. *Καλλίστρατος Ευγενίδης Αγωνιστής και Τραπεζίτης*· υπό δε το όνομα τούτο υπήρχε γνωστός εις όλον τον εντός και εκτός του κράτους κόσμον, και υπό τούτο το όνομα εξυμνούν οι εφημεριδογράφοι της πρωτευούσης τας πατρογονικάς

σπανίας αυτού αρετάς, οσάκις επλήρωνεν ανά 30 λεπτά τον στίχον εις μετρητά και τακτικώς την εξαμηνιαίαν αυτού συνδρομήν.

Ο Καλλίστρατος λοιπόν, εκπαιδευθείς εις την πεφωτισμένην Ευρώπην, έχων πλήρες κάλλους, ευγενείας και ηρωισμού όνομα και εξοδεύων αφθόνως τα χρήματα του μακαρίτου πατρός αυτού Γιάννη, εισήχθη λίαν ευκόλως και αμέσως εις όλας τας συναναστροφάς των Αθηνών, παρευρίσκετο εις όλους τους χορούς της Αυλής και προσεκαλείτο εις όλα τα διπλωματικά γεύματα των υπουργών και ξένων πρέσβειων· όλοι δε οι μεγάλοι πολιτικοί της πρωτευούσης (και μάλιστα οι Ευρωπαίοι) εθαύμαζαν εκάστοτε την μεγάλην αυτού αγχίνειαν, τας υψηλάς γνώσεις και την ευγενή συμπεριφοράν, και προσέθεσαν εις το σχοινοτενές όνομα του Καλλιστράτου την προσηγορίαν *le genie Grec, ο περινούστατος Έλλην* και αληθώς δεν υπήρχεν έθιμον, ή συρμός Ευρωπαϊκός, τον οποίον ο Καλλίστρατος να μην εμιμείτο αμέσως, και μάλιστα να μη φέρη εις το άκρον της τελειότητος· οι ράπται, οι υποδηματοποιοί, οι κουρείς, οι μυρειοί, οι πιλοποιοί και αι πλύστραι των Αθηνών ίσταντο αείποτε εκατέρωθεν της οδού, οσάκις το βαρόμετρον τούτο του δυτικού συρμού διέβαινε, διά να παρατηρήσωσιν αυτόν από κεφαλής μέχρι ποδών, και περιεργασθώσι και μυρισθώσι, και ούτω να κανονίσωσι πάσας τας πράξεις και επιχειρήσεις αυτών· διά κοινής γνωμοδοτήσεως διωρίσθη προστάτης του θεάτρου, πρόεδρος της φιλαρμονικής εταιρίας, έφορος της λέσχης, ρυθμιστής του Ιπποδρομίου, κανονιστής των δημοσίων εορτών και γενικός κοσμητήρ και εισηγητής όλων των χορών της πρωτευούσης· και δικαίως ήθελεν ομοιώσει τις τον Καλλίστρατον προς ηθικόν βορβοροφάγον, τον οποίον η δυτική φιλοκαλία έρριπεν επί της Ελλάδος, διά να καθάριση το κλασικόν τούτο έδαφος από μικρών τινων απηρχαιωμένων κηλίδων, τας οποίας δεν επρόφθασαν να εξαλείψωσιν η υπό των περίφημων διαχειριστών του δανείου επινοηθείσα ευρωπαϊκή διάπλασις και επεξεργασία των άμορφων και ακατέργαστων ελληνικών ηθών.

Αλλά και το εσωτερικόν των θαλάμων της οικίας του Καλλιστράτου υπήρχε κεκοσμημένον διά της λεπτομερεστερας απομιμήσεως των ευγενών κληρονομιούχων νέων της Δύσεως· η αίθουσα, ή ο θάλαμος της υποδοχής, περιείχε γαλλικά ανακλιντήρια εκ μεταξοχνόων υφασμάτων, αμερικανικάς αιώρας, αγγλικούς καθρέπτας, μαροκινούς τάπητας, και κατά μέσον μεγάλην στρογγυλήν τράπεζαν εξ ωραίου μαρμάρου της εν Ιταλία Καρράρας, επί του κέντρου της οποίας ίστατο ως πυραμίς ολόχρυσος περσική καπνοσύριγξ εκ κιναιϊκού λευκαργίλου· περί δε το ανατολικόν τούτο μαυσωλείον έκειντο διάφορα χρυσοδεμένα βιβλία εις κιναιϊκήν, σανσκριτικήν, μογγολικήν και βιρμανικήν γλώσσαν, προς ανάγνωσιν και διασκέδασιν των παρευρισκομένων φίλων εις τας εσπερινάς συναναστροφάς του Καλλιστράτου· απέναντι δε της θύρας της αιθούσης εκρέματο μεγάλη εικών, έχουσα ύψος μεν πέντε πηχών, πλάτος δε περίπου επτά, παριστώσα διά ζωηρότατων χρωμάτων άνδρα υψηλού αναστήματος, φέροντα πλατυτάτην φουστάνελαν, επί δε των ώμων χρυσάς ευρωπαϊκάς επωμίδας αρχιστρατήγου και έχοντα το στήθος κεκαλυμμένον υπό πλήθους ευρωπαϊκών παρασήμων· ο παριστώμενος ούτος ήρωσ εις μεν την δεξιάν χείρα εκράτει ρομφαίαν δι' ης εφαινέτο θερίζων τους προ των ποδών αυτού κειμένους Οθωμανούς, δια δε της

αριστεράς φαίνεται στηρίζων επί τινος φρουρίου την κυανόλευκον ελληνικήν σημαίαν· κάτωθεν δε της εικόνας υπήρχε γεγραμμένη χρυσοῖς γράμμασιν ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή «*ο ἥρωσ πατήρ μου ανυψών πρώτος την ελληνικήν σημαίαν επί του φρουρίου των Θερμοπυλών, κατά διαταγήν της Α. Μ. του Βασιλέως της Ελλάδος, τω πρώτω έτει και μηνί της Ελληνικής Επαναστάσεως*».

Παρά δε την εικόνα ταύτην εκρέματο ἄλλη μικρότερα παριστώσα ευγενή κυρίαν ενδεδυμένην λαμπρά ευρωπαϊκά φορέματα, ανακεκλιμένην επί χρυσοῦφάντου θρόνου, κρατούσαν βιβλίον εἰς τὴν χεῖρα και αναγινώσκουσαν μετὰ προσοχῆς· κάτωθεν δε της εικόνας ταύτης φαίνεται ἡ ἐπιγραφή «*ἡ ἐκ της αυτοκρατορικής οικογενείας Κωνσταντίνου του Πορφυρογεν[ν]ήτου καταγόμενη μήτηρ μου, αναγινώσκουσα την υπό της εξαδέλφης αυτής Δουκίσσης Αμπραντές ιστορίαν του Ναπολέοντος*».

Διάφοροι δε ἄλλαι πλουσίως περικεχρυσωμένοι εἰκόνες, παριστώσαι τα καταπληκτικώτερα συμβάντα της ιστορίας της Χαλιμάς και τους λαμπρότερους ἄθλους του Δονκιότου, ἐκάλυπτον τους διά των τριών χρωμάτων της γαλλικής σημαίας χρωματισμένους τοίχους της αιθούσης· διότι ο νέος το λέγομενον εν παρόδω ἡγάπα πολύ τους Γάλλους, κυρίως διά το πολυχρώματον αὐτών.

Ἐκ δε των λοιπών θαλάμων το μεν σπουδαστήριον περιείχε λαμπράν βιβλιοθήκην, ἐμπεριέχουσαν διάφορα χρυσοδεμένα βιβλία· μεταξύ δε των ωραίων ἐρμαρίων του σπουδαστηρίου τούτου υπήρχε μάλιστα εν, το οποίον ο Καλλίστρατος εἶχεν ἀγοράσει εἰς Παρισίους κατά τινα δημοπρασίαν χρεωκοπήσαντός τινος ἐμπόρου, κατεσκευασμένον εκ λευκοῦ ἐβένου και φέρον μεγάλην κεχρυσωμένην ἐπιγραφὴν, κρατουμένην υπό δύο ἀνάγλυφον παριστώντων, του μεν τον κερδῶον Ἑρμῆν, του δε τον Ποσειδῶνα και λέγουσαν «*διαίτερα συμφέροντα και λογαριασμοί*»· υπό δε την ἐπιγραφὴν ταύτην ο Καλλίστρατος ἐπρόσθεσε «*Καλλιστράτου Ἐυγενίδου ἀγωνιστοῦ και τραπεζίτου ἀγαθῆ τύχη*» και προσδιώρισε το ωραιότατον τούτο ἐρμάριον διά τα συγγράμματα της υψηλῆς διπλωματείας, τα οποία εἶχε παραγγεῖλει εἰς διαφόρους βιβλιοπώλας της νέας Γεφύρας των Παρισίων· ἀλλ' ἐπειδή αι μεν θήκαι του πολυτίμου ἐρμαρίου ἦσαν χαμηλαί, τα δε ρηθέντα συγγράμματα σταλέντα εἰς Ἀθήνας πριν να προφθάσῃ ἡ ἐπιστολή του Καλλιστράτου, δι' ἧς ἐπέμπε τον ἕξαμον του ὕψους των παραγγελθέντων βιβλίων, τα συγγράμματα, λέγομεν, ταῦτα ἦσαν τα μεν εἰς φύλλον, τα δε εἰς μέγα τέταρτον, τα δε διαφόρων μεγεθῶν, ο Καλλίστρατος ἐξοικονόμησεν ευστόχως την δυσκολίαν ταύτην, κόψας δι' ἐπιτηδεῖου τεχνίτου το ἐξέχον μέρος των βιβλίων και ἰσομετρήσας αὐτά κατά το ἐμβαδόν των θέσεων του πολυτίμου ἐρμαρίου· τα δε ἀποκοπέντα εκ των βιβλίων τούτων τεμάχια συνέλεξεν εἰς ἕτερον ἐπίσης κομψόν ἐρμάριον, ἐπιθέσας την ἐπιγραφὴν «*λείψανα ἀρχαιοτήτων*», περίξ δε του ἀρχαιολογικοῦ τούτου ἐρμαρίου, ἐκρέμαντο ἐπί του τοίχου διάφορα ἄλλα ἀρχαιολογικά πολύτιμα πράγματα φέροντα την ἐπιγραφὴν "*τα ὀμματοῦάλια του Ὀμήρου*", "*ἡ ταμβακοθήκη του Σωκράτους*", "*αι ἐπωμίδες του Φωκίωνος*", "*ἡ καπνοσύριγξ του Πεισιστράτου*", "*τα υποδήματα του Διογένους*", και ἄλλα πολλά τοιαῦτα, ἀγορασθέντα υπό του χάριν του συρμού φιλαρχαιολόγου Καλλιστράτου κατά την εἰς την Ἑυρώπην διατριβὴν αὐτοῦ.

(1848)

Σατιρικά γυμνάσματα

α'

Ζαγάρια και τσακάλια και κοκόροι
σηκωτοί κάθε τόσο στο ποδάρι
μόρτηδες, λούστροι, αργοί, λιμοκοντόροι

Στον αφέντη χαρά που τους λανσάρει!
Και ποια είναι τα σωστά ποια τα μεγάλα
που την ορμή τούς δίνουν και τη χάρη;

Προδότες οι Τρικούπηδες. Κρεμάλα!
Κι οι Ψυχάρηδες; Γιούχα! Πλερωμένοι.
Να η Ελλάδα! Αρσακιώτισσα δασκάλα,

με λογιότατους παραγιομισμένη.
Κι ο Ρωμιός; Αφερίμ! Μυαλό; Κουκούτσι.
Από τον καφενέ στην Πόλη μπαίνει

του ναργιλέ κρατώντας το μαρκούτσι.

β'

Οι βωμοί συντριμμένοι και σβησμένα
τα πολυκάντηλα όλα της λατρείας.
Ούτ' η Αθηνά, πολεμική παρθένα,

και μήτε η ευλογία της Παναγίας.
Σ' αρχαία και νέα, παλάτια και ρημάδια
τ' άδειο παντού· το κρύο της αθεΐας.

Σαν αγριμιών και σαν αρνιών κοπάδια
ζουν οι ζωές, τρων, τρώγονται και πάνε.
Κι απάνου απ' όλα των θεών τα βράδια

υπέρθεα ξωτικά φεγγοβολάνε
μακριά από μας Ιδέα και Επιστήμη.
Βάρβαροι σε ναούς τις προσκυνάνε.

Τ' άτι σου ακόμα μας πατά, Μπραΐμη!

(1909)

Κ. Π. Καβάφης <i>Απολείπειν ο θεός Αντώνιον</i>	Ο Παρατηρητής [= Κώστας Βούλγαρης] <i>Απολείπειν ο Θεός Μικροεπενδυτήν</i>
<p>Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ', ακουσθεί αόρατος θίασος να περνά με μουσικές εξαισίες, με φωνές -- την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανοφέλετα θρηνήσεις. Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος, αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει. Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν ένα όνειρο, πως απατήθηκε η ακοή σου μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς. Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος, σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι, πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο, κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι με των δειλών τα παρακάλια και παράπονα, ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους, τα εξαισία όργανα του μυστικού θιάσου, κι αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις.</p>	<p>Σαν έξαφνα μέσα στην άνοιξη ακουσθεί κοπάδι τα «παπαγαλάκια» να περνάν και του «Μάαστριχτ» να κλαιν τη μοίρα, τις μετοχές σου που τις κράτησες πολύ, τα «κτήματα» που βούλιαξαν για τα καλά, ελπίδες για κέρδη που βγήκαν τις φρούδες, μην ανοφέλετα θρηνήσεις. Σαν έτοιμος από καιρό σαν θαρραλέος, αποχαιρέτα την την Σοφοκλέους, που την χάνεις. Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν όνειρο, πως απατήθηκε η ακοή σου μάταιες ελπίδες, τέτοιες μην καταδεχθείς. Σαν έτοιμος από καιρό σαν θαρραλέος, ετοίμασε τις μετοχές σου να πουλήσεις κοψοχρονιά. Γιατί οι «αλογομούρηδες» σε περιμένουν κι έχουν τη μηχανή καλά στημένη. Με φήμες για υποτιμήσεις οι «καγκελίτες» σε τρομάζουν το Κόσσοβο είναι κοντά, σου ψιθυρίζουν. Και συ σαν έτοιμος από καιρό σαν θαρραλέος, Αποχαιρέτα την την Σοφοκλέους που την χάνεις.</p> <p style="text-align: right;">(1992)</p>

Κ.Π. Καβάφης <i>Αλεξανδρινοί βασιλείς</i>	Κ. Φ. Φαβάκης [=Μίμης Σουλιώτης] <i>Φίλαθλοι Θεσσαλονικείς</i>
<p>Μαζεύθηκαν οι Αλεξανδρινοί να δουν της Κλεοπάτρας τα παιδιά, τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια, Αλέξανδρο και Πτολεμαίο, που πρώτη φορά τα βγάζαν έξω στο Γυμνάσιο, εκεί να τα κηρύξουν βασιλείς, μες στη λαμπρή παράταξη των στρατιωτών.</p> <p>Ο Αλέξανδρος - τον είπαν βασιλέα της Αρμενίας, της Μηδίας, και των Πάρθων. Ο Πτολεμαίος - τον είπαν βασιλέα της Κιλικίας, της Συρίας, και της Φοινίκης. Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά, ντυμένος σε μεταξύ τριανταφυλλί, στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους, η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι αμεθύστων, δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες κορδέλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια. Αυτόν τον είπαν πότερο από τους μικρούς, αυτόν τον είπαν Βασιλέα των Βασιλείων.</p> <p>Οι Αλεξανδρινοί ένιωθαν βέβαια που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά.</p> <p>Αλλά η μέρα ήταν ζεστή και ποιητική, ο ουρανός ένα γαλάζιο ανοιχτό, το Αλεξανδρινό Γυμνάσιον ένα θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης, των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη, ο Καισαρίων όλο χάρις κ' εμορφιά (της Κλεοπάτρας υιός, αίμα των Λαγιδών) κ' οι Αλεξανδρινοί έτρεχαν πια στην εορτή, κ' ενθουσιάζονταν, κ' επευφημούσαν ελληνικά, κ' αιγυπτιακά, και ποιοί εβραϊκά, γοητευμένοι με τ' ωραίο θέαμα - μ' όλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά, τι κούφια λόγια ήσανε αυτές οι βασιλείες.</p>	<p>Μαζεύθηκαν οι Θεσσαλονικείς να δουν της πτωχομάνας τα παιδιά, τον Αϊδινίου, και τους άλλους παίκτας· Κούδα απ' τον Π.Α.Ο.Κ. και Συρόπουλο απ' τον Άρη καθώς και τους υπόλοιπους τριάντα που προπονούνται τώρα επάνω σε πράσινο τερέν κατάπηκτο από χόρτο.</p> <p>Ο Συρόπουλος - τον είπαν βασιλέα των κυνηγών, των χαφ, των προωθημένων οπισθοφυλάκων. Ο Κούδας - τον στέψαν αρχηγόν του Π.Α.Ο.Κ., της Εθνικής, και των Ενόπλων. Ο Αϊδινίου μασούσε τσίκλα αμέρικα, φορώντας τη γαλάζια του φανέλα, στο στήθος του, σε κύκλο, το άσπρο ΗΤΑ, το σορτ του πάλλευκο και με κοψιές στα δυο μπατζάκια, σκληρά σφικτά τα σπάγκς του με μακρουλά παχιά κορδόνια του τυλίγοντας στες δέστρες. Αυτόν, τον είπανε υπέρτερο απ' όλους τους μαντραχάλους, αυτόν, τον είπανε ισάξιο του Δομάζου.</p> <p>Οι Θεσσαλονικείς δεν γνώριζαν βεβαίως που ήσαν πάρλα αυτά και στόμφορ. Η μέρα ήταν σκληρή και ποδοσφαιρική, ο ήλιος πάνω μπάλα τρίφυλλη, το Θεσσαλονικιό Γυμνάσιον ένα θριαμβικόν εξάνθημα του Υπουργείου, τα σκαλάκια, αι κερκίδες, μια χαρά, ζάχαρις, ο Αϊδινίου όλος δίψα για ζωή (της πτωχομάνας γιος, αίμα Φλωρινιωτών)· κ' οι Θεσσαλονικείς έχασκαν στην προπόνηση, και λιγώνονταν, κι ωρύονταν τουρκομερίτικα, ποντιακά, πέντ' εξ στα βλάχικα, εμβρόντητοι απ' τα πλονζόν-μ' όλο που υπαισθάνονταν τι μέτραγαν αυτά, τι κλούβια μάτια που ζητεί η εντρύφηση στες ντρίπλες.</p> <p style="text-align: right;">(1974)</p>

Κ.Π. Καβάφης <i>Ιθάκη</i>	Φρέντυ Γερμανός <i>Εις νέον δημοσιογράφων...</i>	Ξ. Α. Κοκόλης <i>Το Χαρτάκι</i>
<p>Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη, να εύχεται νάναι μακρύς ο δρόμος, γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις. Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπας, τον θυμωμένο Ποσειδώνα μη φοβάσαι, τέτοια στον δρόμο σου ποτέ σου δεν θα βρεις, αν μέν' η σκέψις σου υψηλή, αν εκλεκτή συγκίνησις το πνεύμα και το σώμα σου αγγίζει. Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπας, τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις, αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου, αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου.</p> <p>Να εύχεται νάναι μακρύς ο δρόμος. Πολλά τα καλοκαιρινά πρωιά να είναι που με τι ευχαρίστησι, με τι χαρά θα μπαίνεις σε λιμένας πρωτοειδωμένους να σταματήσεις σ' εμπορεία Φοινικικά, και τες καλές πραγμάτειες ν' αποκτήσεις, σεντέφια και κοράλλια, κεχριμπάρια κ' έβενους, και ηδονικά μυρωδικά κάθε λογής, όσο μπορείς πιο άφθονα ηδονικά μυρωδικά σε πόλεις Αιγυπτιακές πολλές να πας, να μάθεις και να μάθεις απ' τους σπουδασμένους.</p> <p>Πάντα στον νου σου νάχεις την Ιθάκη. Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός σου. Αλλά μη βιάξεις το ταξίδι διόλου. Καλλίτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει και γέρος πια ν' αράξεις στο νησί, πλούσιος με όσα κέρδισες στον δρόμο, μη προσδοκώντας πλούτη να σε δώσει η Ιθάκη.</p> <p>Η Ιθάκη σ' έδωσε το ωραίο ταξίδι. Χωρίς αυτήν δεν θα 'βγαινες στον δρόμο. Άλλο δεν έχει να σε δώσει πια.</p>	<p>Σαν βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη μη εύχεται να 'ναι μακρύς ο δρόμος, γεμάτος ρεπορτάζ, γεμάτος συνεντεύξεις... Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες να τους φοβάσαι. Πάντα θε να τους συναντάς εμπρός σου... Πάντα. Ακόμα και όταν φτάσεις τα σαράντα... Μην εύχεται να 'ναι μακρύς ο δρόμος. Συνέχεια το μη θα ακούς από καλούς κι από κακούς: «Μην βλέπεις». «Μην μαθαίνεις». «Μην ακούς». Και προπαντός: «Μην γράφεις...». Αν και αυτό δεν το 'πε ο Καβάφης... Ο Καβάφης είπε: «Πάντα στο νου σου νάχεις την Ιθάκη...» Μα το 'πε πριν από μισό αιώνα.</p> <p style="text-align: center;"><i>(Μισό και βάλε..)</i></p> <p>Τώρα θα σου 'λέγε: «Την Ιθάκη απ' το νου σου βγάλε. Κι αν η ψυχή σου επιθυμεί να μην ακούει συνέχεια: "Μη" άλλαξε γρήγορα γραμμή.</p> <p>Μην εύχεται να 'ναι μακρύς ο δρόμος και ούτε σε πόλεις αιγυπτιακές να πας για ρεπορτάζ...»</p> <p style="text-align: center;"><i>(Μπορεί να σε χτυπήσουν τα «Μιράζ»).</i></p> <p>«Μείνε μακριά απ' το Σουέζ και απ' τα υπόλοιπα κανάλια</p>	<p>Σα βγεις στον πηγαιμό για το Χαρτάκι, να εύχεται ο δρόμος να 'ναι σύντομος, με λίγες περιπέτειες, λίγες γνώσεις. Τους νυσταλέους Επιτηρητάς, τα ψευδοάγρια «ΣΤΟ ΓΡΑΠΤΟ ΣΑΣ!» μη φοβάσαι, τέτοια στο δρόμο σου ποτέ σου δε θα βρεις, αν μένει η όψη σου γαλήνια, αν τα γυαλιά σου είναι αρκούντως σκοτεινά.</p> <p>Να εύχεται ο δρόμος να 'ναι σύντομος. Λίγα τα σπαστικά απογεύματα να είναι που κάτω από τη φθινοπωρινή βροχή θα στέκεις στην ουρά για να υπογράψεις -ταυτότητα στο χέρι- και να παραλάβεις Το ένα και μοναδικόν ογκώδες Σύγγραμμα. Με τι χαρά, και ολίγη αγωνία, στα πληροφορημένα φροντιστήρια θα τρέχεις, θα κάνεις έρευνα αγοράς, για ν' αποκτήσεις, επ' αμοιβή βεβαίως, τα θέματα Ες-Ο-Ες, τα ηδονικότατα, τα πλήρως εγγυημένα. Και μην ανησυχείς: οι Βαθμολογητές Θανάσιμα βαριούνται, άνθρωποι είναι.</p> <p>Πάντα στο νου σου να 'χεις το Χαρτάκι. Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός σου. Δε χρειάζεται όμως να σε φάει και το άγχος. Φρόντισε, βέβαια, να το πάρεις πριν γεράσεις (υπάρχει εξάλλου ο κίνδυνος να σε διαγράψουν...) και κοίτα να μην τρέφεις ψευδαισθήσεις για επαγγελματικήν αποκατάσταση. Ό,τι εκέρδισες, το κέρδισες στο δρόμο. Άλλη χαρά από το Χαρτάκι μην προσμένεις.</p> <p>Έκαμες ένα ωφέλιμο και γρήγορο ταξίδι. Με τόσα που είδες κι έπαθες, με τόση πείρα, ήδη θα το κατάλαβες Χαρτάκι τι σημαίνει.</p>

<p>Κι αν πτωχική την βρεις, η Ιθάκη δεν σε γέλασε. Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα, ήδη θα το κατάλαβες η Ιθάκες τι σημαίνουν.</p>	<p>γιατί θα γίνεις χάλια... Τον πλούτο μην επιθυμήσεις, μην μπλέξεις με διαφημίσεις. Κι αν θες να μείνεις δημοσιογράφος και να μην βγεις οφσάντ μην υποδουλωθείς στο "Τάιντ"».</p> <p><i>(Ούτε να γίνεις όργανο τυφλό του «Τουμποφλό»...)</i></p> <p>«Μην ψάχνεις στα κανάλια να βρεις την Ιθάκη γιατί εκεί που λες: "Την βρήκα" θα την χάσεις Σαν το Μαστοράκη...</p> <p>Η Ιθάκη ποτέ δεν θα σε δώσει το ωραίο ταξίδι. Είσαι σαράντα ήδη... Μην ελπίζεις ούτε σε υψηλές χαρές ούτε σε υψηλές αυξήσεις... Για σένα Ιθάκη δεν υπάρχει. θα ασπρίσεις θα γεράσεις κι όλο μπροστά σου θα 'ν' οι Νιάρχοι κι ο Ωνάσης... θα δίνεις πάντα μάχες θα φτάνεις ως τα άκρα...»</p> <p><i>(Μπορεί να κάνεις και φαλάκρα).</i></p> <p>«Θα σε χτυπάνε όλοι. Θα σου χαλάσουν το συκώτι Θα γίνεις φίλος με τον Τόλη θα τσακωθείς με τον Καντιώτη... Θα ταξιδεύεις... Θα γερνάς... Θα ελπίζεις πάντα στην Ιθάκη».</p>	
---	---	--

(Αλλά θα βόσκεις διαρκώς στο Κολωνάκι...)

«Πάντα στο νου σου θα 'χεις την Ιθάκη
το φθάσιμον εκεί
θα 'ν' ο προορισμός σου...»
Το φθάσιμο, αλλά πού;
Ήδη σε λεν παππού...
και είσαι πλέον: «ο αιτών...».

(«Σύνταξιν εκ της Ενώσεως Συντακτών...»)

Το ωραίο ταξίδι τελείωσε,
άλλο δεν έχει να σε δώσει πια.
Είσαι εξήντα ετών,
και ακόμα δεν σταμάτησες να γράφεις
και να γράφεις...
Και να γράφεις...

(Σε πήρε στο λαιμό του ο Καβάφης).

Μα έτσι σοφός που έγινες
με τόσην πείρα.
Τόσα κιλά να σε βαραίνουν...
Ήδη θα το κατάλαβες
οι Ιθάκες τι σημαίνουν...

(1974)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εμ. Ροΐδης, *Μονόλογος ευαισθήτου*

1. Ποιες προσδοκίες δημιουργεί ο τίτλος του διηγήματος πριν την ανάγνωσή του; Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται τελικά το περιεχόμενο του διηγήματος στις προσδοκίες που έχει δημιουργήσει αυτός ο τίτλος;
2. Ποιον ανθρώπινο τύπο σκιαγραφεί πραγματικά ο Ροΐδης με το διήγημα «Μονόλογος ευαισθήτου»; Τι είδους πρόθεση μπορείτε να αποδώσετε στον συγγραφέα: η αφήγηση έχει σκοπό να δικαιώσει τον ήρωα, να τον επικρίνει ή απλώς να τον περιγράψει;
3. Σε ποιο γραμματικό πρόσωπο γίνεται η αφήγηση; Τι δημιουργεί ο συγγραφέας μ' αυτόν τον τρόπο;
4. Αναζητήστε τις τεχνικές της ειρωνείας που χρησιμοποιεί ο Ροΐδης (πώς δηλαδή μετατρέπει σε εμπαιγμό ό,τι αρχικά ηχεί σοβαρό) διερευνώντας τα εξής:
 - Ποιες ιδιότητες/στάσεις/συμπεριφορές επαινούνται.
 - Ποιες ιδιότητες/στάσεις/συμπεριφορές κατηγορούνται.
 - Τι αποσιωπάται ή δηλώνεται υπαινικτικά, με υπονοούμενα.
 - Ποια επιχειρήματα του πρωταγωνιστή μπορούν να θεωρηθούν, κατά κοινή ομολογία, ψευδή.
 - Τι υπερτονίζεται και μεγαλοποιείται.
5. Καταγράψτε σε μια στήλη τις συμπεριφορές που πιστεύετε ότι χαρακτηρίζουν έναν ευαίσθητο άνθρωπο. Στη διπλανή καταγράψτε τα προτερήματα του «ευαίσθητου» στο διήγημα του Ροΐδη. Συγκρίνετε τις δύο στήλες: Πόση απόκλιση παρατηρείτε; Πού την αποδίδετε;
6. Δείτε πώς τα μέρη (οι παράγραφοι) υπηρετούν το όλο διαπιστώνοντας:
 - Ποιον ρόλο παίζει ο αντιθετικός σύνδεσμος *αλλά* στην πρώτη παράγραφο.
 - Πώς λειτουργεί η εξίσωση υλικού/χυδαίου και συναισθηματικού στη δεύτερη παράγραφο, καθώς και η εξίσωση μέγιστου και ελάχιστου κακού στην τρίτη.
 - Τι είδους προτεραιότητα συνιστά το ενδιαφέρον του ευαίσθητου για τους άλλους στην τέταρτη παράγραφο.
 - Πού προσκρούουν οι επιστημονικοφανείς θεωρίες της πέμπτης παραγράφου.
 - Τι είδους συνέπεια επιδεικνύει ο ευαίσθητος στην έκτη παράγραφο.
 - Την αντίστιξη στη συμπεριφορά του ευαίσθητου και σ' αυτήν της γυναίκας του (στις επόμενες τέσσερις παραγράφους).

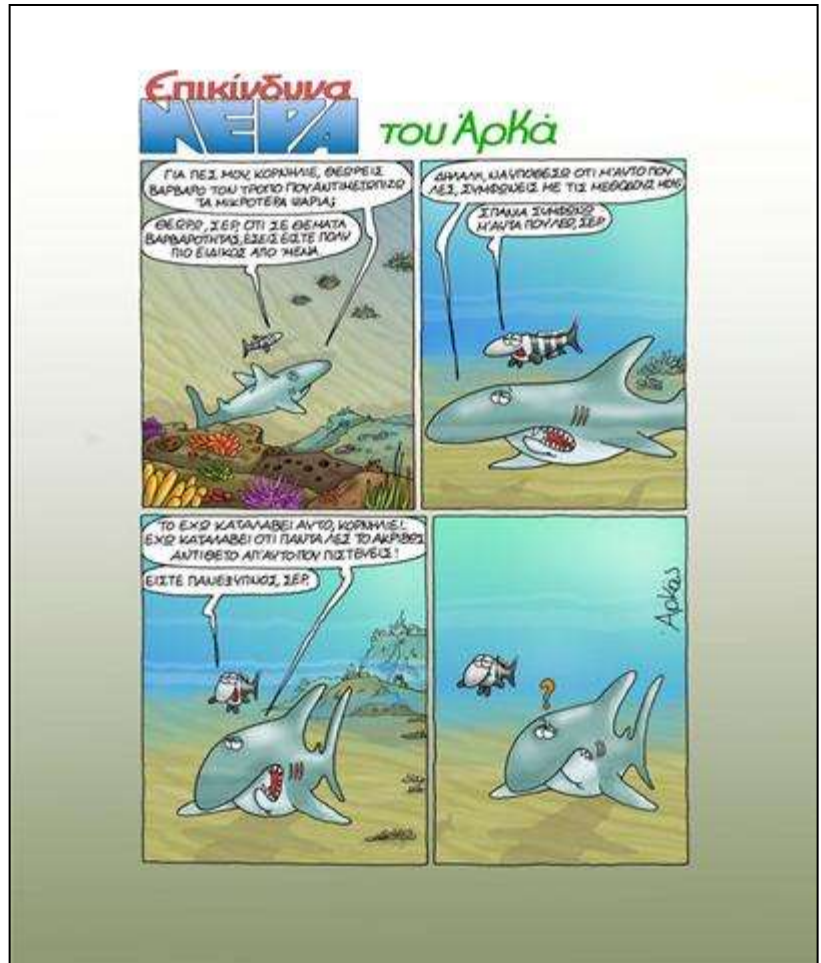
7. Σε ποιο σημείο του κειμένου αισθάνεστε ότι κορυφώνεται η ειρωνεία; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
8. Αξιολογήστε τον βαθμό δεξιοτεχνίας με την οποία ο Ροΐδης κατασκευάζει τη μάσκα που εκφράζει αυτά εναντίον των οποίων θέλει να επιτεθεί.
9. Σκεφτείτε τη χρήση της ειρωνείας στον καθημερινό λόγο. Σε τι μοιάζει και σε τι διαφέρει από τον ειρωνικό λογοτεχνικό λόγο;
10. Διαβάστε το διήγημα του Νίκου Τσιφόρου «Συνταγή “περί να κάνετε άνθρωπον σπουδαίον”». Σε ποια σημεία του συνομιλεί με το διήγημα του Ροΐδη; Σε τι διαφέρει απ’ αυτό (α) ως προς το κωμικό εύρημα και (β) ως προς το «χρώμα» της γλώσσας;
11. Για να υπάρξει ειρωνεία στη λογοτεχνία πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, δύο από τις οποίες είναι: α) η διττότητα και β) η αντίθεση. Προσπαθήστε να επιβεβαιώσετε την ύπαρξή τους τόσο στο διήγημα του Ροΐδη όσο και σ’ αυτό του Τσιφόρου.
12. Δείτε το παρακάτω σκίτσο του Αρκά. Σε ποιο/ποια από τα επιχειρήματα του ευαίσθητου σας παραπέμπει; Συγκρίνετε τα εκφραστικά μέσα της κάθε τέχνης, ως προς τον σατιρικό-ειρωνικό στόχο. Τι ενισχύει ή τι αποδυναμώνει τον κώδικα της γελοιογραφίας σε σχέση με αυτόν της λογοτεχνίας;

I. Πιτσιπίος, *Ο πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας*

- 1.** Ποιο σατιρικό εύρημα χρησιμοποιεί ο Πιτσιπίος και ποια ελληνική συνήθεια της εποχής του διακωμωδεί μ' αυτό;
- 2.** Αναζητήστε τις τεχνικές της σάτιρας που χρησιμοποιεί ο Πιτσιπίος (πώς δηλαδή αποκαλύπτει τις μη αποδεκτές ανθρώπινες ποιότητες) διερευνώντας τα εξής:
 - Σε τι αποσκοπεί η αντίστιξη των δύο προσώπων στην πρώτη παράγραφο.
 - Τι είδους αντίθεση υπάρχει στη δεύτερη παράγραφο.
 - Γιατί η παρουσίαση του Καλλίστρατου στην τρίτη παράγραφο είναι ψευδώς θετική.
 - Πώς λειτουργεί το επιτηδευμένο λεξιλόγιο σε ορισμένες από τις παραγράφους.
 - Τι υπερτονίζεται και μεγαλοποιείται.
 - Πού υπάρχει απροκάλυπτη εξαπάτηση.
 - Πού ο έπαινος συνιστά στην πραγματικότητα κατηγορία και γιατί.
 - Σε ποιο σημείο του κειμένου είναι εμφανώς ασύμβατο το εξωτερικό περίβλημα με την πραγματική ποιότητα του ήρωα.
- 3.** Πόσων ειδών παρενδυσίες/μεταμφιέσεις απαντώνται στο απόσπασμα και σε ποιες σατιριζόμενες στάσεις αντιστοιχούν;
- 4.** Ποιο είναι το πιο έκδηλο χαρακτηριστικό του «υπερευρωπαϊσμού» που σκιαγραφείται και καταγγέλλεται στο απόσπασμα;
- 5.** Ο πρώτος περιηγητής Μπαρτόλντι (ο πίθηκος Ξουθ) κατηγορήθηκε για ένα περιηγητικό του βιβλίο σχετικό με την Ελλάδα, το οποίο θεωρήθηκε ότι δεν στηρίχτηκε σε πραγματικό ταξίδι του σ' αυτή, αλλά σε τυποποιημένη αντιγραφή άλλων παρόμοιων κειμένων. Με βάση αυτή την πληροφορία τι άλλο πιστεύετε ότι σατιρίζει ο Πιτσιπίος με το έργο του;
- 6.** Δοκιμάστε να αντικαταστήσετε τον πίθηκο με άλλο ζώο. Είναι το ίδιο το αποτέλεσμα;
- 7.** Το μοτίβο της μεταμόρφωσης του ανθρώπου σε ζώο δεν αφορά μόνο τον Πιτσιπίο αλλά και άλλους λογοτέχνες. Διερευνήστε το θέμα.
- 8.** Διαβάστε το κείμενο του Μπ. Μπρεχτ «Αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι» και συγκρίνετέ το με το απόσπασμα του Πιτσιπίου. Σε τι μοιάζει και σε τι διαφέρει απ' αυτό;

9. Στο κόμικ του Αρκά *Επικίνδυνα νερά*, ο Κορνήλιος, το ψάρι-πιλότος, νιώθει συχνά το ρίγος του φόβου για την ωμότητα του σαδιστή καρχαρία. Το μόνο μέσο αντίστασης που έχει είναι η ειρωνεία και ο σαρκασμός. Εξηγήστε πού ανιχνεύονται αυτά τα στοιχεία στα παρακείμενα καρέ. Ποιους επιπλέον κώδικες/τρόπους φαίνεται να χρησιμοποιούν τα κόμικς σε σχέση με τη λογοτεχνία;

Κ. Παλαμάς, Σατιρικά γυμνάσματα

1. Οι πρώτοι στίχοι αναφέρονται σε αργόσχολους ταραχοποιούς που στην εποχή του Παλαμά προκαλούσαν σοβαρά επεισόδια για ζητήματα της πνευματικής και πολιτικής ζωής του τόπου (θα είχε ενδιαφέρον να διερευνήσετε π.χ. τα «Ευαγγελικά» με γνώμονα και τις δύο τελευταίες στροφές). Τι χαρακτηρισμούς χρησιμοποιεί ο ποιητής για αυτό τον συρφετό;
2. Ποιο πρόσωπο εισάγεται στη δεύτερη στροφή; Ποια ιδιότητα έχει αυτό και ποια επιπλέον ποιότητα προσδίδει στο πλήθος της πρώτης στροφής η παρουσία του;
3. Πώς εξηγείτε τον πληθυντικό των ονομάτων στην τρίτη στροφή; Πού διαπιστώνετε σ' αυτή τη στροφή μεταφορικό λόγο και σε τι αποσκοπεί η χρήση του;

4. Ποια ιδιαιτερότητα έχει η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής; Πώς εξυπηρετεί τον στόχο του;
5. Τι είδους διάθεση παρατηρείτε στο δεύτερο ποίημα σε σχέση με το πρώτο; Ποια αλλαγή στη γλώσσα επιβάλλει αυτή η διάθεση;
6. Εντοπίστε τα σχήματα λόγου με τα οποία υπηρετείται το πάθος της έκφρασης στο δεύτερο από τα σατιρικά γυμνάσματα που παρατίθενται εδώ.
7. Σε ποιο σημείο του δεύτερου ποιήματος η σάτιρα φτάνει στα όρια του σαρκασμού;
8. Ποιο ρόλο έχει ο τελευταίος στίχος καθενός από τα ποιήματα;
9. Περιγράψτε τη δομή των σατιρικών γυμνασμάτων του Παλαμά μελετώντας: τις στροφές, το είδος της ομοιοκαταληξίας, το είδος του στίχου (μετρικές συλλαβές και τόνο).
10. Διαβάστε το ποίημα του Γ. Σουρή «Ποιος είδε κράτος λιγοστό» και συγκρίνετέ το με τα δύο σατιρικά γυμνάσματα του Παλαμά. Ποιο από τα δύο βρίσκετε α) πιο οξύ ως προς τη σάτιρα και β) πιο επίκαιρο στις μέρες μας (άρα και πιο διαχρονικό);

ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποιο από τα παραπάνω κείμενα έχει πολιτικές αιχμές, ποιο ασκεί κριτική σε κοινωνική στάση και ποιο αφορά ατομικές κυρίως συμπεριφορές;
2. Κατασκευάστε μια κλίμακα τοποθετώντας στη βάση της το κείμενο που σας φαίνεται πιο ανώδυνο και στην κορυφή της αυτό που σας φαίνεται πιο σκληρό.
3. Αφού ανακαλέσετε τα κείμενα επιχειρείστε να δώσετε έναν δικό σας ορισμό για το τι είναι α) ειρωνεία στη λογοτεχνία και β) σάτιρα στη λογοτεχνία. Ειρωνεία και σάτιρα είναι, κατά τη γνώμη σας, δύο εντελώς διακριτές έννοιες ή σχετίζονται με κάποιον τρόπο;
4. Σε περιόδους οικονομικής και κοινωνικής κρίσης -όπως η σημερινή- τι θα σας αντιπροσώπευε περισσότερο, ένα λογοτεχνικό έργο που να ειρωνεύεται, να στηλιτεύει, να στοχάζεται (ή κάτι άλλο) και γιατί;
5. Αναζητήστε στο διαδίκτυο καρικατούρες δημόσιων ή μη προσώπων (όπως οι παρακάτω). Παρατηρήστε τις και δοκιμάστε να καταγράψετε τα συστατικά

στοιχεία της εικαστικής καρικατούρας καθώς και το αποτέλεσμα της. Σε τι διαφέρει, κατά τη γνώμη σας, μια λογοτεχνική καρικατούρα από την εικαστική;

Πηγή:

http://www.edromos.gr/index.php?view=detail&id=120&option=com_joomgallery&Itemid=54#joomimg

6. Παρατηρείστε την γελοιογραφία του Στάθη Σταυρόπουλου που ακολουθεί. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο στόχος της; Ποια στοιχεία χρησιμοποιεί ώστε το μήνυμά της να γίνει κατανοητό από τον αποδέκτη της; Ποιον σας θυμίζει περισσότερο ως προς το πνεύμα της, τον Ροΐδη ή τον Παλαμά;

9. Αναζητείστε και παρακολουθείστε τις κινηματογραφικές ταινίες «Το Ποντίκι που Βρυχάται» του Τζακ Άρνολν και «SOS: Πεντάγωνο Καλεί Μόσχα» του Στάνλεϊ Κιούμπρικ. Πού σκοπεύουν οι κωμικές βολές τους; Ποια ευρήματα αξιοποιούνται σχετικά; Ποια επιπλέον μέσα έχει ο κινηματογράφος ως τέχνη στη διάθεσή του και σε τι πλεονεκτεί η λογοτεχνία σε σχέση μ' αυτόν, όταν κοινός τους στόχος είναι η σάτιρα;

10. Τι σατιρίζει το απόσπασμα από το σκωπτικό δημοτικό τραγούδι που ακολουθεί; Ποιο εικαστικό είδος σας θυμίζει και γιατί;

Στης ακρίβειας τον καιρό
επαντρεύτηκα κι εγώ
και μου δώσαν μια γυναίκα
που 'τρωγε για πέντε δέκα.

Πρώτο βράδυ που την πήρα
έφαγε μια προβατίνα
και το δεύτερο το βράδυ
προβατίνα και γελάδι.

11. Εντοπίστε και ακούστε τραγούδια σατιρικού περιεχομένου (όπως π.χ. το «Κακοσάλεσι» του Γ. Μηλιώκα). Τι ενδυναμώνει τον δικό τους στόχο σε σχέση με τα σατιρικά κείμενα; Τι προϋποθέτουν για να είναι επιτυχημένος ο στόχος τους;

ΑΞΙΟΝΕΣ ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Κ. Π. Καβάφης, *Ιθάκη*

Φρέντυ Γερμανός, *Εις νέον δημοσιογράφον...* - Ξ. Α. Κοκώλης, *Το Χαρτάκι*

1. Ποιος μιλάει και σε ποιον απευθύνεται στο καθένα από τα τρία ποιήματα;
2. Να βρείτε εκείνους τους στίχους στα στιχουργήματα των Φ. Γερμανού και Ξ. Α. Κοκώλη που «ακούγονται» σαν στίχοι του Καβάφη. Να σχολιάσετε γιατί συμβαίνει αυτό.
3. Οι Φ. Γερμανός και Ξ. Α. Κοκώλης μεταπλάθουν το πρότυπό τους κρατώντας το προτρεπτικό ύφος και την ιδέα. Ωστόσο πραγματεύονται ο καθένας κι ένα διαφορετικό θέμα προσθέτοντας αντίστοιχα παραστατικές λεπτομέρειες και θέτοντας συγκεκριμένους στόχους. Να τα εντοπίσετε στο ποίημα του καθενός.
4. Ποια παραίνεση εκφράζει ο Καβάφης στην «Ιθάκη»; Πώς λειτουργεί στα στιχουργήματα του Φ. Γερμανού και Ξ. Α. Κοκώλη; Ποια άλλα στοιχεία και πράγματα καθιερωμένα από την καβαφική «Ιθάκη» ακυρώνονται ή ανατρέπονται στα ποιήματα των Φ. Γερμανού και Ξ. Α. Κοκώλη;
5. Με τι αντικαθιστούν τους Κύκλωπες, τους Λαιστρυγόνες και τον Ποσειδώνα στα ποιήματά τους ο Φ. Γερμανός και ο Ξ. Α. Κοκώλης; Να συζητήσετε τις αλλαγές αυτές, με γνώμονα το είδος των ποιημάτων τους.
6. Οι στίχοι 14-23 της «Ιθάκης» απαριθμούν τα οφέλη (κυριολεκτικά και μεταφορικά) που αποκομίζει ο ταξιδιώτης για την Ιθάκη. Αντίθετα οι Φ. Γερμανός και Ξ. Α. Κοκώλης απαριθμούν τις αντιξοότητες που περιμένουν τους ήρωες τους. Συγκεντρώστε όλες τις (ευχετικές) προστακτικές, καταγράψτε τι εύχεται ο κάθε ποιητής να αποκομίσει ο νέος από το ταξίδι του και πείτε ποια εμπόδια θα πρέπει να υπερπηδήσει. Οι στόχοι του «ταξιδιού», στα τρία ποιήματα, είναι ίδιοι;
7. Σε ποιους στίχους κρύβεται η βαθύτερη ουσία του ποιήματος «Ιθάκη» αλλά και των δύο υπό εξέταση παρωδιών; Να τους σχολιάσετε.
8. *«Το νόημα του ποιήματος τούτου είναι απλόν και σαφές: ο άνθρωπος εις την ζωήν του επιδιώκων ένα σκοπόν (την Ιθάκη), αποκτά πείραν, γνώσεις και ενίοτε αγαθά ανώτερα του σκοπού αυτού καθ' εαυτού. Κάποτε δε την «Ιθάκην», όταν φθάσει εις το τέρμα των προσπαθειών του, την ευρίσκει πτωχικήν, κατωτέραν των προσδοκιών του· εν τούτοις, η Ιθάκη δεν τον εγέλασε, διότι:*

*Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα,
ήδη θα το κατάλαβες οι Ιθάκες τι σημαίνουν»*

[βλ. Γ. Λεχωνίτης, *Καβαφικά αυτοσχόλια*, Εισαγ. σημ. Τίμος Μαλάνος, Αθήνα 1997, σ. 26]

- α.** Αυτή είναι η θέση και η ερμηνεία του ποιητή για το τι, ακριβώς, σημαίνουν οι «Ιθάκες». Θεωρείτε ότι οι δύο παρωδοί του Καβάφη διατήρησαν στα δικά τους ποιήματα το πνεύμα των πιο πάνω λόγων του ποιητή;
- β.** Σχολιάστε τη λειτουργία της απόκρυψης/αποσιώπησης του νοήματος τόσο στο καβαφικό ποίημα όσο και στις παρωδίες του.
- 9.** Στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη γλώσσα του Καβάφη είναι μεταξύ άλλων: ο πεζολογικός λόγος, η εκφραστική αυστηρότητα, η σαφήνεια, η λιτότητα, η διαύγεια, η υπαινικτικότητα και η υποβλητικότητα καθώς και η μείξη διαλεκτικών, λόγιων και στοιχείων της δημοτικής. Ποια από αυτά τα στοιχεία υιοθετούν οι δύο παρωδοί προκειμένου τα ποιήματά τους όχι απλώς να συνδιαλέγονται αλλά ευθέως να παραπέμπουν στο καβαφικό τους πρότυπο;
- 10.** Στο ποίημα του Καβάφη παρατηρούμε τις παρακάτω τεχνικές:
- α.** χρήση β' προσώπου
 - β.** πυκνή χρήση συμβόλου
 - γ.** επανάληψη λέξεων ή φράσεων
 - δ.** υιοθέτηση παραινετικού/διδασκτικού τόνου
- Συναντάμε τα στοιχεία αυτά και στα στιχουργήματα των Φ. Γερμανού και Ξ. Α. Κοκόλη;
- 11.** Τα προβλήματα που τίγονται στις δύο αυτές παρωδίες (η πρώτη γράφτηκε το 1974 και το 2007 η δεύτερη) ισχύουν και σήμερα; Τι δείχνει αυτό;
- 12. α)** Την εποχή που ο Καβάφης γράφει την «Ιθάκη» (1911) ήταν 48 ετών, «είχε δηλαδή ήδη διανύσει και ο ίδιος ένα μέρος της πορείας του προς τη δική του «Ιθάκη».
- β)** *«Ξεκίνησα για να γίνω συγγραφέας, αλλά στο δρόμο έκανα δύο λάθη: έγινα δημοσιογράφος κι έκανα τηλεόραση. Τώρα που το ξανασκέφτομαι ήταν σαν να ξεκίνησα για να χορέψω μπλουζ κι όταν έφτασα στην πίστα η ορχήστρα το γύρισε σε ροκ! Τι κάνεις στην περίπτωση αυτή; Χορεύεις ροκ όσο καλύτερα μπορείς! Η ζωή όμως ήταν καλή μαζί μου. Εδώ και κάμποσα χρόνια η ορχήστρα παίζει και πάλι μπλουζ...»*
- Με τα λόγια αυτά ο Φ. Γερμανός έκλεισε την εκδήλωση που είχε οργανωθεί για να τιμηθεί για τα 30 χρόνια της συγγραφικής του προσφοράς. Ποια σημασία έχουν οι δύο παραπάνω πληροφορίες ως προς την κατανόηση των δύο ποιημάτων;
- 13.** Να συγκρίνετε την παρωδία του Φ. Γερμανού με εκείνη του Ξ. Α. Κοκόλη και να αναφέρετε τις παρατηρήσεις σας.

14. Ποια από τις δύο παρωδίες φαίνεται να έχει τον μεγαλύτερο βαθμό «απεξάρτησης» από το πρότυπό της;
15. Αξιολογείστε τους τίτλους των δύο παρωδιών **α)** συγκριτικά με το πρότυπό τους και **β)** σε σχέση με το περιεχόμενο καθεμιάς παρωδίας.
16. Υπάρχουν άλλες 6 τουλάχιστον, παρωδίες της «Ιθάκης» και, τουλάχιστον, 23 ποιήματα που περικλείουν τον καβαφικό συμβολισμό της Ιθάκης. Γιατί πιστεύετε ότι το συγκεκριμένο ποίημα προκάλεσε τόσες πολλές «μιμήσεις»;
17. Η «Ιθάκη» του Καβάφη θεωρείται ποίημα οικουμενικό και με αξία διαχρονική, επειδή, μεταξύ άλλων, το περιεχόμενό του για να γίνει κατανοητό προϋποθέτει ως γνώση μόνο το ταξίδι του ομηρικού Οδυσσέα. **α)** Ισχύει το ίδιο και για τις παρωδίες του, που εξετάσατε; Γιατί; **β)** Τι συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε απ' αυτό για το είδος της παρωδίας;

Κ. Π. Καβάφη, *Αλεξανδρινοί Βασιλείς*

Κ. Φ. Φαβάκη [=Μίμη Σουλιώτη], *Φίλαθλοι Θεσσαλονικείς*

1. Ένας από τους ορισμούς που έχουν γραφεί για την παρωδία την ορίζει ως: «πνευματώδη, αισθητικά ικανοποιητική σύνθεση, σε πρόζα ή στίχο, συνήθως χωρίς κακία, στην οποία μέσα από ελεγχόμενη παραμόρφωση φθάνουν σε υπερβολή οι πιο έντονες ιδιαιτερότητες, θεματολογικές ή υφολογικές, ενός λογοτεχνικού έργου, συγγραφέα, σχολής ή γραφής, με σκοπό να επανεκτιμηθεί το πρωτότυπο»¹.

Με ποιο τρόπο επιβεβαιώνεται ο πιο πάνω ορισμός στην παρωδία του Μ. Σουλιώτη;

2. Το αποτέλεσμα στην περίπτωση της συγκεκριμένης παρωδίας, όπως και αυτής του Κ. Βούλγαρη, είναι έντονα σατιρικό και κωμικό συνάμα, «λόγω της ασυμβατότητας που δημιουργείται ανάμεσα στο υψηλό ύφος του καβαφικού ποιήματος και στο ευτελές θέμα της παρωδίας»². Παρουσιάστε την ασυμβατότητα/αντίθεση αυτή συζητώντας το θέμα της κάθε παρωδίας σε σχέση με τη μορφή.

3. Θα συμφωνούσατε ότι στην περίπτωση της συγκεκριμένης παρωδίας το ποίημα του Καβάφη «Αλεξανδρινοί Βασιλείς» λειτουργεί σαν ένα έτοιμο καλούπι, όπου χύνονται νέα υλικά; (αιτιολογείστε την απάντησή σας κάνοντας αναφορές στο περιεχόμενο και στη μορφή των δύο ποιημάτων).

¹ J. G. Riewald, «Parody as Criticism». *Neophilologus* 50 (1996) 125 στο Κωστίου Κατερίνα (2005) *Εισαγωγή στην Ποιητική της Ανατροπής: Σάτιρα, Παρωδία, Χιούμορ*. Αθήνα: Νεφέλη.

² Κατερίνα Κωστίου (2005) *Εισαγωγή στην Ποιητική της Ανατροπής: Σάτιρα, Παρωδία, Χιούμορ*. Αθήνα: Νεφέλη.

4. Η ειρωνεία είναι από τα κύρια γνωρίσματα της ποίησης του Καβάφη, χαρακτηρίζει όμως συχνά και την ποίηση του Μίμη Σουλιώτη. Μπορείτε να την αναγνωρίσετε στο καβαφικό ποίημα-πρότυπο αλλά και στην παρωδία του Σουλιώτη;

5. α) Το καβαφικό ποίημα διαδραματίζεται στην αλεξανδρινή εποχή. Η σημασία του όμως περιορίζεται μόνο σ' αυτή; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

β) Η παρωδία του Σουλιώτη σκιαγραφεί τον ποδοσφαιρικό (και όχι μόνο) κόσμο της Θεσσαλονίκης των δεκαετιών '60 και '70. Ποια αισθήματα του δημιουργού της φανερώνονται στο συγκεκριμένο ποίημα για την πόλη της εποχής εκείνης και για τον κόσμο της;

6. Πώς αντιλαμβάνεστε τον παραλληλισμό ανάμεσα στην επιδεικτική και χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα στέψη των παιδιών της Κλεοπάτρας με την παρουσίαση, από μέρους του Σουλιώτη, των ποδοσφαιρικών αστέρων και των οπαδών της Θεσσαλονίκης;

7. α) Σχολιάστε πώς χρησιμοποιείται η γλώσσα στο ποίημα του Καβάφη για να αποδοθεί η εμφάνιση του νεαρού Καισαρίωνα αλλά και το όλο θέαμα.. β) Στην παρωδία του ποιήματος από τον Σουλιώτη ποιο αποτέλεσμα έχει η παράλληλη χρήση ξένων λέξεων και της καθαρεύουσας; (να προσεχθεί ιδιαίτερα η χρήση καταλήξεων της καθαρεύουσας σε λέξεις του καθημερινού λεξιλογίου)

8. Πώς παρουσιάζεται στα δύο ποιήματα η αντίθεση που χαρακτηρίζει συχνά τα λόγια και τα έργα των ανθρώπων, καθώς και το χάσμα ανάμεσα στην επιφάνεια (στη «βιτρίνα») και στην αλήθεια των πραγμάτων; Ποιο αισθητικό αποτέλεσμα προκύπτει, κατά τη γνώμη σας, από την έντεχνη αποκάλυψη της αντίθεσης αυτής τόσο στο ποίημα του Καβάφη όσο και στην παρωδία του Σουλιώτη;

9. Να αναζητηθούν γνωρίσματα της καβαφικής ποιητικής, όπως ο πεζολογικός χαρακτήρας, η ειρωνεία και ο αισθησιασμός, τόσο στο καβαφικό ποίημα όσο και στην παρωδία του.

10. Ποια διαφορά εντοπίζουμε ανάμεσα στην περιγραφή του Καβάφη για τον Καισαρίωνα και σ' αυτήν του Σουλιώτη για τον Αϊδινίου;

11. Να συγκρίνετε στα δύο ποιήματα α) τον ρόλο των Αλεξανδρινών και των Θεσσαλονικιών και β) να σχολιάσετε τη σύνθεση του πλήθους, το ήθος του και η συμπεριφορά του.

12. Να επισημάνετε και να σχολιάσετε το θεατρικό στοιχείο στα δύο ποιήματα.

14. Η παρωδία του Σουλιώτη δεν εξαντλείται μόνο στο περιεχόμενο του καβαφικού ποιήματος. Τι άλλο επίσης παρωδεί; Ο Σουλιώτης υπογράφει όλες τις παρωδίες στο βιβλίο του ως Κ.Φ. Φαβάκης. Πώς ερμηνεύετε την επιλογή αυτή;

Κ. Π. Καβάφη, *Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον*

Κ. Βούλγαρη, *Απολείπειν ο Θεός Μικροεπενδυτήν*

1. Χαρακτηριστικά στοιχεία της δομής του ποιήματος «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον» είναι οι επαναλήψεις και οι προτρεπτικές προστακτικές.

α. Ισχύει το παραπάνω και για την παρωδία του Κώστα Βούλγαρη;

β. Τι πετυχαίνουν με τα εκφραστικά αυτά μέσα οι δύο ποιητές;

2. Ο Αντώνιος, ο αόρατος θίασος και η Αλεξάνδρεια είναι σύμβολα.

α. Ποιο το περιεχόμενό τους;

β. Ποια είναι τα αντίστοιχα σύμβολα στην παρωδία του Βούλγαρη και ποιο το περιεχόμενο;

3. Η εσωτερική πορεία των δύο ποιημάτων είναι κοινή. Να την παρουσιάσετε.

4. Να επισημάνετε τη γνωμική διάσταση του ποιήματος του Καβάφη και να εξηγήσετε με ποιο τρόπο διατηρείται και στην παρωδία το γνωμικό στοιχείο.

5. Χαρακτηριστικό των παρωδιών είναι ο επικαιρικός, παιγνιώδης και σκωπτικός τόνος. Ισχύουν στην περίπτωση της συγκεκριμένης παρωδίας τα χαρακτηριστικά αυτά; Τεκμηριώστε το με στοιχεία από το κείμενο.

6. Στο ποίημα του Καβάφη «είναι έντονα τα στοιχεία της αξιοπρέπειας, της απόλυτης απόγνωσης, της τραγικής αποτυχίας και της συντριβής κάθε ελπίδας»³. Με ποιο τρόπο παρωδούνται τα στοιχεία αυτά στο ποίημα του Βούλγαρη;

7. Ποια εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούνται από τον Καβάφη στο «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον» απαντούν και στην παρωδία του ποιήματος;

8. Το στοιχείο της θεατρικότητας είναι έντονο στο συγκεκριμένο καβαφικό ποίημα. Σε ποιο βαθμό ο Κ. Βούλγαρης διατηρεί το στοιχείο αυτό στην παρωδία του; Σε ποια σημεία το εντοπίζετε;

9. Ποιο ιστορικό γεγονός βρίσκεται στον πυρήνα του ποιήματος «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον» και ποια γνωστά δρώμενα της οικονομικής ζωής βρίσκονται στον πυρήνα της παρωδίας του καβαφικού ποιήματος από τον Βούλγαρη;⁴

³ Μιχαλέτος Γ. (1952). *Η ποίηση του Καβάφη: Αισθητική Θεώρηση*. Αθήναι.

⁴ Η συγκεκριμένη παρωδία δημοσιεύθηκε στην εφ. *Καθημερινή* καταρχάς το 1992 και δεύτερη φορά στις 28.2.1997 με το ακόλουθο προλογικό σημείωμα: Η ιστορία επαναλαμβάνεται. «Ανοδος» και «πτώσις» του Χρηματιστηρίου. Φιέστες και μαύρες πλερέζες, παιάνες και μοιρολόγια εναλλάσσονται κατά περιόδους στη Σοφοκλέους. Κατά κανόνα δε, οι χαμένοι είναι οι άσχετοι που «μπαίνουν» όταν πια είναι αργά και μετά θρηνούν και καταγγέλλουν την «κυβέρνηση» που δεν παρεμβαίνει να στηρίξει το Χρηματιστήριο - το «Ναό αυτόν του Χρήματος». Αλλά αυτοί οι ίδιοι «ξεχνούν» το Ρωμαϊκό Δίκαιο που έλεγε: «Ο εξ οικείου πταίσματος ζημιούμενος ου δοκεί ζημιούσθαι». Δηλαδή σε απλά ελληνικά: «Όταν έπαιζαν στο χρηματιστήριο δεν ήξεραν ότι μπορεί και να χάσουν;».

10. Η εποχή με την οποία καταπιάνεται ο Καβάφης –και σε αυτό το ποίημα– είναι η εποχή της παρακμής του αρχαιοελληνικού κόσμου. Η «πτώση» του Χρηματιστηρίου, που θίγεται στην παρωδία, σήμανε, θα μπορούσαμε να πούμε, την αρχή της οικονομικής κρίσης που ζούμε έντονα σήμερα. Σχολιάστε την αναλογία αυτή μεταξύ του καβαφικού ποιήματος και της παρωδίας του.

11. Σχολιάστε και στα δύο ποιήματα τον ρόλο του αφηγητή και τη στάση του απέναντι στον ήρωα. Ιδιαίτερα να επισημανθούν, και στα δύο ποιήματα, οι παραινέσεις του προς τον ήρωα.

12. Συγκρίνετε τα ποιήματα του Κ. Π. Καβάφη και του Κ. Βούλγαρη ως προς τη γλωσσική έκφραση και το περιεχόμενο: τι παρατηρήσεις κάνετε;

13. Τι είναι αυτό που κάνει το ποίημα του Βούλγαρη όχι απλώς αστείο αλλά με ειρωνική-σατιρική αιχμή;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

- 1.** Γράψτε ένα νέο διήγημα –κατά το πρότυπο του Ροΐδη– αλλάζοντας τη φωνή: αυτή τη φορά εκφράζεται η σύζυγος για την ευαισθησία του συζύγου της.
- 2.** Δώστε έναν νέο τίτλο στο κείμενο «Μονόλογος ευαισθήτου», διατηρώντας την ειρωνική του σχέση με το περιεχόμενο.
- 3.** Αν χρησιμοποιούσατε την τεχνική του Πιτσιπίου για να αποδώσετε τον χαρακτήρα που σκιαγραφεί ο Ροΐδης, ποιο ζώο θα επιλέγατε και γιατί; Δοκιμάστε να το κάνετε.

Ίσως λοιπόν, με τα χθεσινά «γεγονότα» στη Σοφοκλέους, είναι καιρός να θυμηθούμε το 1990 και το 1992, όταν και τότε τα «παπαγαλάκια»* παρέσυραν τους αφελείς. Και τότε, το '90, «έπαιζαν» και τα «Ολυμπιακά χαρτιά». Τις μετοχές δηλαδή των κατασκευαστικών εταιριών που θα είχαν κέρδη εάν παίρναμε την Ολυμπιάδα του 1996. Βεβαίως, σε κάθε περίοδο υπάρχουν κάποιες αφορμές για τη δημιουργία πληροφοριών. Φέτος λοιπόν, εκτός από τις επίσημες ανακοινώσεις για τα «Fundamentals», τα επιτόκια, τις μειωμένες αποδόσεις, εδημοσιεύθη και στη «Wall Street Journal» (Τρίτη 25 Φεβρουαρίου) ανταπόκριση από την Αθήνα στην οποία αποδίδεται η άνοδος του Χρηματιστηρίου Αθηνών στις ελπίδες ότι θα πάρουμε τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.

Και ο παροξυσμός ήταν η λέξη που εξέφραζε το επικρατούν κλίμα στη Σοφοκλέους. Ήρθε όμως η δήλωση του προέδρου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και έγινε... «μπάχαλο». Η στήλη αυτή δεν θέλει να αναμιχθεί –ούτε άλλωστε είναι εις θέσιν- με αναλύσεις ή ερμηνείες της ανόδου ή της πτώσεως των τιμών ή εάν υπάρχουν ή όχι κυκλώματα, ή εάν ακόμη η κυβέρνηση η ίδια άλλα λέγει με τον πρόεδρο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και άλλα με τον γενικό γραμματέα του υπουργείου. Απλώς ανατρέχει εις το μόλις εκδοθέν βιβλίο του Κώστα Βούλγαρη «Παρατηρητή»: «Επισημάνσεις», από τις εκδόσεις Κάκτος, και αντιγράφει δύο ποιήματα σχετικά με το «Ναό αυτόν του οικονομικού τζόγου» που είχαν δημοσιευθεί το 1990 και το 1992 και τα αφιερώνει ξανά στον «Μικροεπενδυτή».

4. Αντικαταστήστε ό,τι χρειάζεται στα σατιρικά γυμνάσματα, ώστε αυτά να αντιστοιχούν στη σημερινή (ελλαδική ή κυπριακή) συγκυρία.
5. Αποδώστε εικαστικά (με ζωγραφική ή κολλάζ) τη γυναικεία μορφή που σκιαγραφεί το απόσπασμα από το σκωπτικό δημοτικό τραγούδι που αναφέρεται πιο πάνω.
6. Αναζητήστε στο σχολικό σας βιβλίο *Κ.Ν.Α. Α' Λυκείου, ΟΕΔΒ* το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Γρηγορίου Παλαιολόγου «Ο Πολυπαθής» και διαβάστε το. Μπορείτε να αναγνωρίσετε σ' αυτό τα στοιχεία της ειρωνείας και της σάτιρας;
7. Σύμφωνα με τον Μ. Αναγνωστάκη, «κανενός άλλου (πλην του Καβάφη) οι στίχοι δεν ταξιδεύουν με τόση άνεση στα στόματα ανθρώπων ανίδεων από ποίηση κι από την ύπαρξη του ίδιου του ποιητή». Συγκεντρώστε διάφορους στίχους του ποιητή που χρησιμοποιούνται στον κοινόχρηστο λόγο για καθημερινή συνεννόηση. Στη συνέχεια **α)** προσπαθήστε να τους παραφράσετε ή να τους αλλάξετε ελαφρώς, έτσι ώστε είτε να σχολιάζουν κάτι από την επικαιρότητα (πρβλ. γκράφιτι, Παράρτημα σελ. 32) είτε να καθίστανται αποφθεγματικές ή και αστείες (πρβλ. τα μότο του Στάθη και γελοιογραφία του Αρκά, Παράρτημα σελ. 32)· **β)** φτιάξτε γελοιογραφίες, οι οποίες να σατιρίζουν ή να καυτηριάζουν την επικαιρότητα ή γενικότερα θέματα, χρησιμοποιώντας τους στίχους του Καβάφη ως λεζάντες.
8. Προσπαθήστε να παρωδήσετε κάποιο από τα ποιήματα του Καβάφη. Το θέμα σας μπορεί να είναι οι ποδοσφαιρικές ομάδες (πρβλ. παρωδία του Μ. Σουλιώτη), η πολιτική κατάσταση ή η σχολική ζωή. Αν αυτό σας φαίνεται δύσκολο, προσπαθήστε να παρωδήσετε έστω κάποιους από τους τίτλους των καβαφικών ποιημάτων που γνωρίζετε.
9. Προσπαθήστε να μετατρέψετε κάποιο από τα ποιήματα του Καβάφη σε κόμικς δίνοντας ταυτόχρονα στο περιεχόμενο του ποιήματος μια αστεία χροιά (βλ. Παράρτημα σελ. 34-35).
10. Δείτε στο παράρτημα τη χιουμοριστική άσκηση πολλαπλής επιλογής και προσπαθήστε να δομήσετε παρόμοιες -αστείες πάντα- ασκήσεις, αντλώντας υλικό από τα καβαφικά ποιήματα που διδαχθήκατε έως τώρα (βλ. Παράρτημα σελ. 34-36).
11. Οι παρωδίες που εξετάσαμε χρησιμοποιήσαν την καβαφική ποίηση ως όχημα και όχι ως στόχο. Οι περισσότερες καβαφικές παρωδίες είναι σ' αυτό το πνεύμα. Ειδικά οι παρωδίες που γράφτηκαν όσο ζούσε ο ποιητής δεν σκόπευαν στον διασυρμό του ούτε συνιστούσαν κατ' ανάγκην ενδείξεις χολής και υστερόβουλων προθέσεων. Σ' αυτή την ευφρόσυνη και ανώδυνη ανεκδοτολογία οφείλουμε και τα γελοιογραφικά σκίτσα που αποδίδουν τη μορφή του Αλεξανδρινού, τα οποία επαυξάνουν τη μυθολογία του ποιητή και ανθρώπου Καβάφη – ενός ανθρώπου, όπως τον περιέγραψε ο Ε. Μ. Forster, που «στέκει απολύτως ακίνητος σε ελαφρήν απόκλιση προς το

σύμπαν».⁵ Δείτε στο παράρτημα τις γελοιογραφίες και καρικατούρες με θέμα τον Καβάφη. Έχοντας υπόψη σας τα πορτρέτα του ποιητή δοκιμάστε να φτιάξετε μια καρικατούρα έτσι όπως φαντάζεστε τον άνθρωπο που έγραψε την «Ιθάκη», το «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον» και τα άλλα ποιήματα που τυχαίνει να έχετε διαβάσει.

12. Σκαρώστε ένα στιχούργημα που να αποτελείται αποκλειστικά από στίχους διαφόρων καβαφικών ποιημάτων, αυτούσιους ή ελαφρά παραλλαγμένους (πρβλ. τα δύο ποιήματα στο Παράρτημα σελ. 37-38).
13. Αναζητήστε παρωδίες ποιημάτων και άλλων δημιουργών πλην του Καβάφη (π.χ. Σολωμού, Κάλβου, Εγγονόπουλου κ.ά.). Διαβάστε τις παράλληλα με το ποίημα που παρωδούν.
14. Πιο κάτω σας δίνεται ένα άλλο ποίημα του Μ. Σουλιώτη. Δοκιμάστε με τη σειρά σας να παρωδήσετε τον παρωδό του Καβάφη.

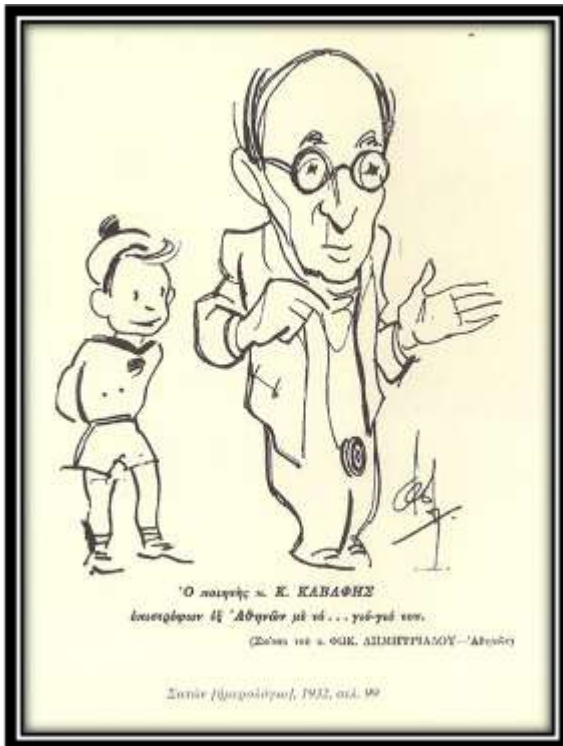
Βροχούλες

Το «Πέφτει η βροχή μονότονα»
δεν ισχύει στην Νήσο,
πέφτει και σταματά πάραυτα, η βροχή ολοένα
πιο ψιχάλιστή εδώ
μοιάζει με συγκρατημένη έκπληξη.

Μίμης Σουλιώτης, *Κύπρον, in ντηντ. Περιηγητικές αρπαχτές σε στίχους*,
εκδ. «Καλά καθούμενα» ΛΤΔ, Nicosia ad 2010

⁵ Δημήτρης Δασκαλόπουλος (1998). *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997. Συγκέντρωση-Παρουσίαση-Σχόλια*. Αθήνα: Πατάκης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

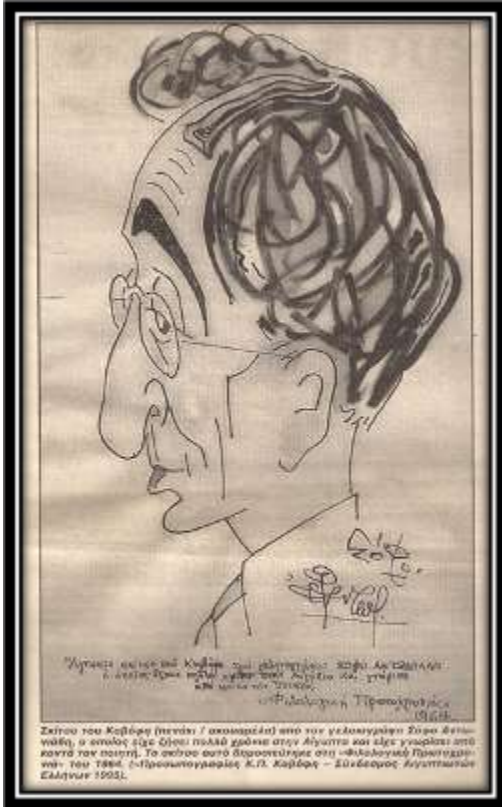

Πηγή: Κ. Π. Καβάφης, *Ημερολόγιο 2001*, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, Διάμετρος, Χαλκίδα 2001

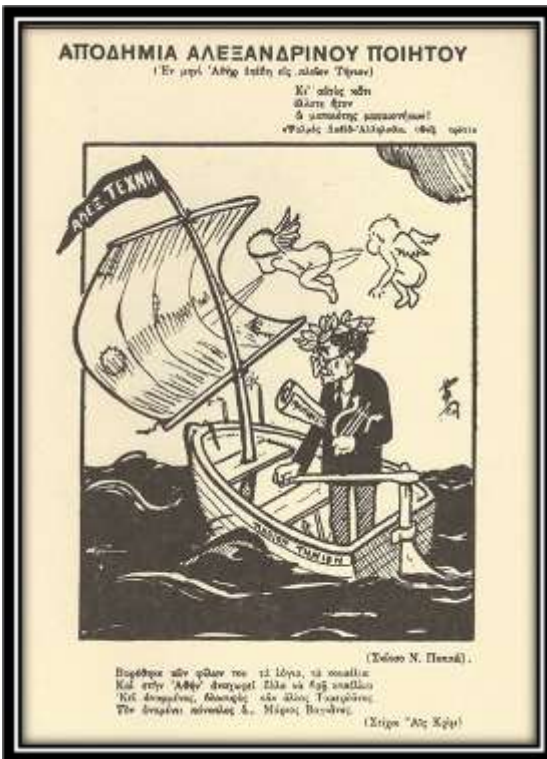

Η παρασημοφορία του Καβάφη από τον δικτάτορα Πάγκαλο, που συνέπεσε μ' εκείνη κάποιας ισπανίδας χορεύτριας!
Σκίτσο Ν. Παπά.

Πηγή: Καβάφης, *Άπαντα*, επιμ. Φ.Γ. Φέξη, Πανταζής Φυκίρης, Αθήνα 1982

Πηγή: Κωνσταντίνος Καβάφης: *Ο ποιητής του μείζονος Ελληνισμού*, Επτά Ημέρες, εφ. Καθημερινή (11. 1. 1998)

Πηγή: Καβάφης, *Απαντα*, επιμ. Φ.Γ. Φέξη, Πανταζής Φυκίρης, Αθήνα 1982

Πηγή: Σταυρόπουλος Στάθης, *Ναυτίλος: Ανθολόγιον κειμένων και θραυσμάτων από τη φερόνυμη στήλη του Στάθης Σ.*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2006

Πηγή: <http://www.musicpaper.gr/editorial/2-michalis-gelasakis/2076-ante-na-vreis-todromogiatinithakimetosaxroniamykono>

Πηγή: Αρκάς, *Χαμηλές πτήσεις, Το έξυπνο πουλί, Γράμματα*, Αθήνα

Πηγή: Σταυρόπουλος Στάθης, *Εμείς τα ΜΜΕ*, Πατάκης, Αθήνα 2008

Πηγή: Σταυρόπουλος Στάθης, *Ναυτίλος: Ανθολόγιον κειμένων και θραυσμάτων από τη φερόνυμη στήλη του Στάθης Σ.*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2006

Πηγή: Σταυρόπουλος Στάθης, *Τα δικά μας παιδιά*, Πατάκης, Αθήνα 2004

ΤΟ ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΚΟΥΛΑΚΗ

Περιμένοντας τους Βερβερους...

ΤΟ ΓΕΙΩΝΟΣ ΤΗΣ
ΒΑΘΜΙΑΣ ΜΤΑΝ ΙΣ
ΙΣΜ ΟΙ ΑΝΕΡΧΑΝΙΕΙΣ
ΤΗΘΑΓΕΙ. ΑΙ ΔΟΥΤΕ
ΛΑΟΙΡΟΝ ΕΣΤ... ΠΕ-
ΠΗΜΕΝΑΝ Τ' ΑΝΘΙΕ-
ΑΙΣΜΑΤΑ ΟΠΙΣΤΕΡΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΝΩΝ ΠΑΡΑΤΩΝ-
ΤΕΣ ΤΩΝ ΗΙΩΝ...

ΤΙ... ΚΑΡΤΕΡΑΝΤΕ
ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΚΔΟΤΙΚΑ
ΑΝΟΤΕΛΕΙΣΜΑΤΑ
ΣΥΝΑΦΟΙΣΤΕΡΩΝ; ΝΑ ΒΙΟΥΝΕ
ΣΗΜΕΡΑ

ΓΙΑΤΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΓΙΑΤΙ Ο ΦΟΡΝΤ ΚΙ
ΜΑΤΟ ΜΑΣ ΜΙΑ ΓΑ ΛΑΛΕΙ ΙΝΗΜΕΡΑ.
ΤΕΤΙΑ ΑΝΡΑΣΙΑ, ΤΙ ΒΕΙ ΝΑ ΚΑΜΟΥΝ
ΤΙ ΝΑΟΝΤ' ΟΙ ΟΙ ΝΑΙΟΓΚΟΙ;
ΝΑΙΟΓΚΟΝ ΚΑΙ ΔΕΝ Ο ΦΟΡΝΤ ΚΙ
ΟΡΡΑΝΤ

ΓΙΑΤΙ Ο ΤΡΑΝΕΖΙΤΗΣ ΓΙΑΤΙ Ο ΦΟΡΝΤ ΚΙ Ο Β-
ΜΑΣ ΤΟΙΟ ΠΡΟΙ ΣΗΜΕΡ ΓΑ ΦΘΑΣΟΥΝ
ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΝΑ ΕΗΜΕΡΑ ΚΙ Ο ΤΡΑΝΕΖΙΤΗΣ
ΒΕΤΑΙ ΕΤΕΙ ΤΡΑΒΕ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ ΤΟΝ ΦΟΡΝΤ.
ΖΑΙ ΤΗΕ

ΚΑΝΕΤΑ ΕΙΘΙΜΑΙ
ΙΩΝΑ ΤΟΝ ΔΕΙΣΕΙ
ΜΙΑ ΠΕΡΓΑΜΗΝΗ.
ΚΕΝΕΙ ΤΟΝ ΕΙΡΑΝΕ
ΤΤΙΤΑΟΥΣ ΡΟΛΑΟΥΣ
ΚΑΙ... ΜΕ ΤΟΥΣ

ΓΙΑΤΙ Ε ΒΡΑΣΙΩ ΜΤΟΥΡΕΣ ΓΙΑΤΙ Ο ΦΟΡΝΤ ΚΙ
ΔΕΝ ΕΠΧΟΝΤΑΙ ΣΑΜ ΠΑΝΙΑ Ο ΚΙΣΙΝΤΕΡ ΓΑ
ΝΑ ΒΡΑΟΓΗΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΤΟΥΣ ΦΘΑΣΟΥΝ ΙΝΗΜΕΡΕ

ΓΙΑΤΙ Ν' ΑΡΣΙΕΙ ΡΟΜΩΜΑΙ ΑΥΤΗ ΓΙΑΤΙ ΕΥΧΥΟΤΕ ΚΙ
ΝΑΝΙΤΥΡΙΑ Ε' Η ΕΤΥΤΥΙΣ. Ο ΦΟΡΝΤ ΜΕ ΤΟΝ
ΓΙΑ ΕΡΩΣΟΝΑ ΤΙ ΕΩΒΑΝ ΚΙΣΙΝΤΕΡ ΔΕΝ
ΡΟΥ ΕΤΙΝΑΝ... ΝΑΒΑΝ ΚΑΙ ΜΕ ΠΗΟΙ
ΕΔΩΣΑΝ ΑΝ ΤΙΕ ΚΑΝΕΙ
ΚΑΙ ΕΙΡΑΝΕ ΝΟΥ ΡΑΕΙ ΜΙΑ ΤΟΥΣ
ΕΛΟΥΤΕ ΜΑΥΝΙΕΙ

ΚΑΙ ΤΟΡΑ ΤΙ ΘΑ ΓΕΝΟΥΤΕ ΧΩΡΙΣ
ΒΑΡΕΛΑΟΥΣ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΑΥΤΟΙ
ΚΕΛΑΝ ΜΙΑ ΚΑΠΟΝ Α ΑΥΣΙΣ

ΦΟΡΝΤ ΝΟΥ
ΕΙΣΑΙ;

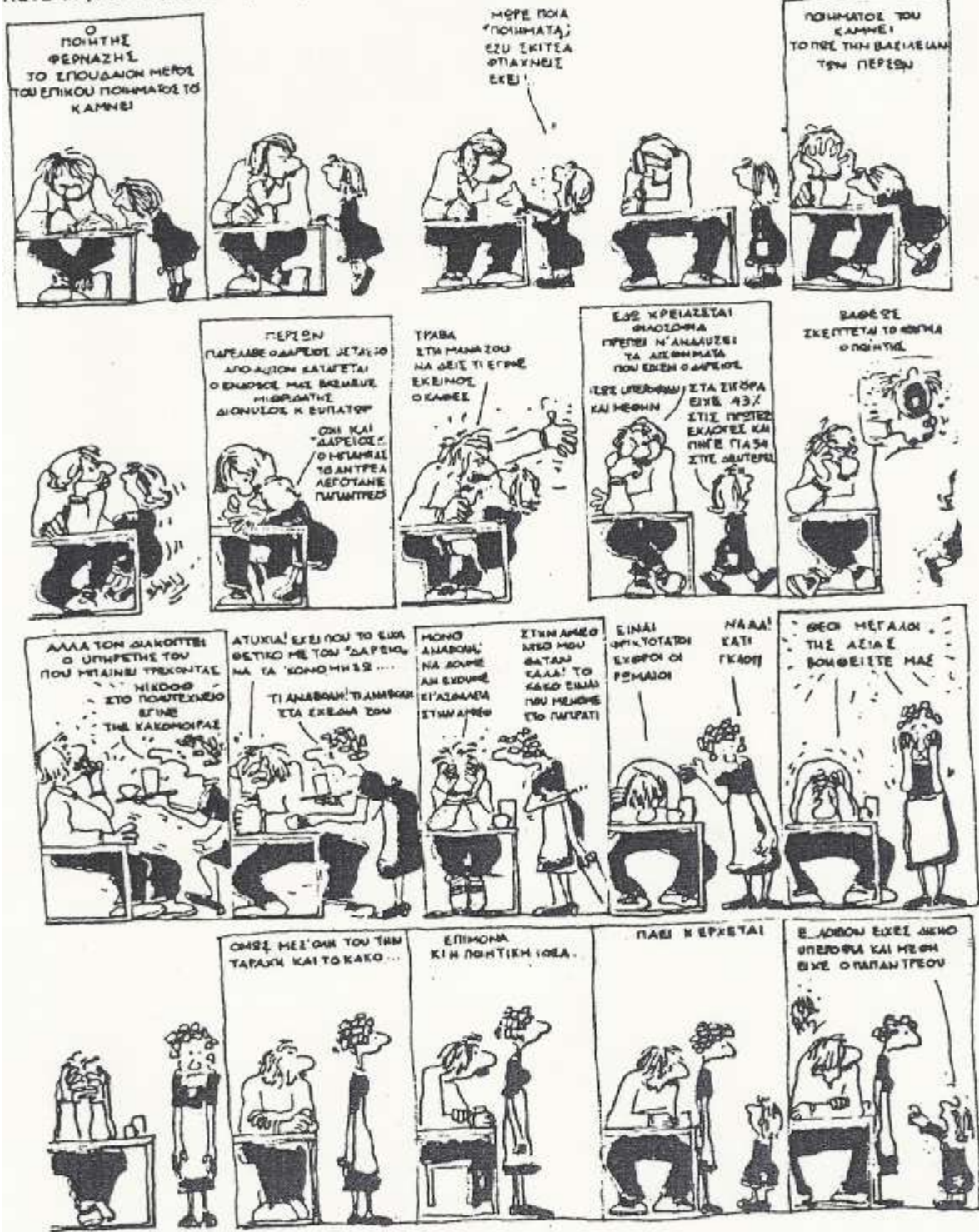
ΕΔΩΣΑΝ ΕΙΝΑΙ
ΝΥΣΤΑ ΕΙΠΤΑΙ
ΜΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΔΕΝ
ΦΑΙΝΟΜΑΙ...

Πηγή: περιοδ. Χάρτης, τχ. 5/6 (Απρίλιος 1983), αφιέρωμα: «Κ.Π. Καβάφης»

Κατά τές συνταγές Έλληνοσούρου Μάγου...»

Γιάννη Κουλιτσή

« Άντ' », 166, 5.12.80

Πηγή: περιοδ. Χάρτης, τχ. 5/6 (Απρίλιος 1983), αφιέρωμα: « Κ.Π. Καβάφης »

*Τέστ εναλλακτικῶν ἐπιλογῶν. Δοκιμάστε καὶ ἐπιλέξτε ποῖα
μπορεῖ νὰ ἔχετε περισσότερα ἀπὸ ὅσα νομίζετε. Διαλέξτε ποῖα
ἀπάντηση περιγράφει πῶς σωστά τὶς δέκα ἐρευνητικὲς φράσεις ἢ λέξεις παρακάτω.
Ὡς τέταρτη ἐναλλακτικὴ ἐπιλογή ἐννοεῖται: κανένα ἀπὸ τὰ παραπάνω.*

1. Κατὰ τὲς συνταγὲς ἀρχαίων ἑλληνοσύρων μάγων

- α) Πρόκειται γιὰ ἐπαναστατικὴ μέθοδος ἀδυνατίσματος διὰ τῆς ἀδιακόπου ἀπαγγελίας ποιημάτων.
- β) Σχετίζεται μὲ δότανα.
- γ) Ὑπογραμμίζει τὴν ἀνατολικὴ καταγωγὴ τῆς ἑλληνικῆς κουζίνας.

2. Κερί

- α) Εἶδος ἀπαραίτητο σὲ πάρτι γενεθλίων.
- β) Τὰ χρησιμοποιοῦσε ὁ Τόμας Ἔντισον πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψή του.
- γ) Εἶχε στό σπῆτι του ὁ ποιητὴς.

3. Ἰθάκη

- α) Θεατρικὸ ἐργαστήρι στὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν.
- β) Δέν εἶναι πατρίδα τῶν πνευματικῶν πατέρων τοῦ Ὀδυσσεῦ.
- γ) Ποίημα ποῦ διεκτραγωδεῖ τὶς ἀγοποιεῖες τῶν ἑλληνικῶν ἀτμοπλοικῶν συγκοινωνιῶν.

4. Γι' αὐτὸ συγχίσθηκεν ὁ Σελευκίδης

- α) Λόγω τῆς σοδαροφάνειας τῶν λογίων.
- β) Ἐπειδὴ οἱ βασιλεῖς ἐπαιτοῦν.
- γ) Διότι κανεὶς δέν κατάλαβε τὸ ποίημα.

5. Ἐκόμισα εἰς τὴν Τέχνην

- α) Ἐπαγγελματικὴ φράση ὁδηγῶν καὶ εἰσπρακτόρων στὴν ὁδὸ Ἀκαδημίας.
- β) Ἀναφέρεται σὲ ἐπιθυμίες καὶ αἰσθήσεις.
- γ) Εἰδικὴ πινακίδα γιὰ γιωταχὶ καλλιτεχνῶν.

6. Καὶ τώρα τί θὰ γένομε χωρὶς βαρβάρους

- α) Πιθανόν Ἴταλοι.
- β) Ἴσως Φαναριῶτες.
- γ) Δέν ἀποκλείεται καὶ ἡ γενιά τοῦ '70.

7. Τεῖχη καὶ τὰ Παράθυρα

- α) Ἀπαραίτητα σὲ σπίτια.
- β) Ἄμα σὲ κλείσουν ἄντε νὰ θυγεῖς.
- γ) Ποίημα γιὰ τὸ οἰκιστικὸ περιβάλλον.

8. Γιὰ Λακεδαιμονίους νὰ μιλοῦμε τώρα!

- α) Ρητορικὴ ἀποστροφή ὁμογενοῦς συγγραφῆ.
- β) Καυτηριάζει μιά κατάσταση σὲ δημόσιες ὑπηρεσίες.
- γ) Λέχθηκε στὰ ἐγκαίνια ἐκθεσης γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο.

9. Κ' ἐπληττεν οὐκ ὀλίγον ἔχοντας κουβέντες στοιβαγμένες μέσα του

- α) Ἀναφέρεται σὲ κριτικὸ τῆς λογοτεχνίας.
- β) Σύμφυτο μικροῦ ἡγεμόνα.
- γ) Πρόκειται γιὰ λογοτέχνες μὲ λίγες δημοσιεύσεις.

10. Σὲ μερικὸς ἀνθρώπους ἔρχεται μιά μέρα

- α) Καὶ πρέπει κάτι ὁπωσδήποτε νὰ ποῦν.
- β) Συχνά λένε ναί καὶ ὄχι.
- γ) Σὲ ἄλλους ὅμως δέν ἔρχεται καθόλου.

Γ.Χ.

*Βέβαια δέν πρόκειται νὰ δώσουμε τὶς σωστὲς ἀπαντήσεις. Γιατί ἔτσι ποῦ γίνεται μὲ τόση
πεῖρα ἤδη θὰ καταλάβατε τὰ διαγωνίσματα αὐτὰ τί σημαίνουν.*

Πηγή: περιοδ. *Χάρτης*, τχ. 5/6 (Απρίλιος 1983), αφιέρωμα: «Κ.Π. Καβάφης»

Ηλίας Μάργαρης

Σύνθεση καβαφικών στίχων

«Εις σε προστρέχω Τέχνη της Ποίησης...»
Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των,
γιατί τους διώξαμεν απ' τους ναούς των,
διόλου δεν πέθαναν γι' αυτό οι Θεοί.

Δεν αποθνήσκουν οι θεοί. Η πίστις αποθνήσκει
του αχαρίστου όχλου των θνητών.

Όσα ημείς επαραστήσαμεν ωραία και σωστά
θα τ' αποδείξουν οι εχθροί ανόητα και περιττά
τα ίδια ξαναλέγοντας αλλοιώς (χωρίς μέγαλον κόπον).

Λυτρώθηκε το κράτος επί τέλους.
Ο μιαρότατος, ο αποτρόπαιος
Ιουλιανός δεν βασιλεύει πια.
Υπέρ του ευσεβεστάτου Ιοβιανού ευχηθώμεν.

Εντός των ταπεινών μας εστιών
ας ζήσωμεν ολιγαρχείς και ποταποί·
εχβάλωμεν τους πόθους εκ των καρδιών
ας παύσει πάσα προς τον ουρανόν ροπή.

Τους ευτυχείς οι άνθρωποι τιμώσι.
Και τους υμνούσι ψευδοποιηταί.
Αι πύλαι, πλην της Φύσεως, είναι κλεισταί
εις όσους αδιάφοροι, σκληροί γελώσι,
γελώσι ξένοι εν πατρίδι δυστυχεί.

Αν ευτυχής ή δυστυχής είμαι δεν εξετάζω.
Πλην ένα πράγμα με χαράν στο νου μου πάντα βάζω —
που στην μεγάλη πρόσθεσι (την πρόσθεσί των που μισώ)
που έχει τόσους αριθμούς, δεν είμ' εγώ εκεί
απ' ταις πολλαίς μονάδες μια. Μεσ στ' ολικό ποσό
δεν αριθμήθηκα. Κι αυτή η χαρά μ' αρκεί.

[1992]

59.

Σταύρος Καρακάσης

Καβάφη τάφος

Κείμει ο Καβάφης ενταύθα.
Την εμορφιά έτσι πολύ ατένισα
που πλήρης αυτής ήτο η όρασίς μου.
Επιθυμίες κι αισθήσεις εκόμισα εις την Τέχνην,
κι έφηβοι τώρα τους δικούς μου στίχους λένε,
και με την δικήν μου έκφανσι του ωραίου συγκινούνται.

Την ζωήν μου δεν την εξευτέλισα πηαίνοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινή ανοησία.
Ηύρα και κράτησα την ηδονή ως την ήθελα,
κι ήπια από δυνατά κρασιά καθώς
που πίνουν οι ανδρείοι της ηδονής.

Και γέρος πια σαν άραξα στο νησί,
πλούσιος μ' όσα κέρδισα στο δρόμο,
έτοιμος από καιρό και θαρραλέος
άκουσα τελευταία απόλαυσι τους εξαίσιους ήχους
κι αποχαιρέτησα την Αλεξάνδρεια. Διαβάτη,
αν είσαι Αλεξανδρεύς, δεν θα επικρίνεις...

[1938]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αφροδίτη Αθανασοπούλου, Σάτιρα και σατιρικά κείμενα, στο: *Διδακτική της Λογοτεχνίας στη Μέση Εκπαίδευση (Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου 6-7/5/2012)*, Π.Ι.Κ., Λευκωσία 2012

Νάσος Βαγενάς, *Η ειρωνική γλώσσα*, Στιγμή, Αθήνα 1994

Γιώργος Βελουδής, *Προτάσεις, δεκαπέντε γραμματολογικές δοκιμές*, Κέδρος, Αθήνα 1981 (ειδικότερα τα *Η ειρωνεία ως λογοτεχνικός τρόπος* και *Η ειρωνεία στη νεοελληνική λογοτεχνία*, σελίδες 68-95)

Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, Πατάκης, Αθήνα 1998

Ξενοφών Κοκόλης, *Τριάντα παρωδίες ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη*, Καστανιώτης, Αθήνα 2007

Κατερίνα Κωστίου, *Η ποιητική της ανατροπής. Σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ, Νεφέλη*, Αθήνα 2005

Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, επιμ. Μιχ. Γ. Μερακλής, Πατάκη, Αθήνα 2007

Arthur Pollard, *Σάτιρα*, σειρά: *Η γλώσσα της Κριτικής*, Ερμής, Αθήνα 1984

Θησέας Τσιάτσικας, *Ο σχολικός Καβάφης*, Δελφοί, 1994

περιοδ. *Αμάλθεια* (Λασηθίου), τχ. 142-143 (καλοκαίρι 2005), Πρακτικά Συμποσίου, «Η σάτιρα και το χιούμορ στην ελληνική λογοτεχνία»

περιοδ. *Πόρφυρας*, τχ. 133 (Οκτ. – Δεκ. 2009), αφιέρωμα: «Πτυχές της νεοελληνικής σάτιρας»

περιοδ. *Χάρτης*, τχ. 5/6 (Απρίλιος 1983), αφιέρωμα: «Κ.Π. Καβάφης»